

ማየት የማይችል አእምሮ ሃገር ያጠፋል ፤ በዕውነተኛ ፍልስፍና የማይመራ አገዛዝ ሀብረተሰብን ይበታተናል !!

መግቢያ

አንባቢዎች የጽሁፉን አርዕስት ወዲያውኑ ሲመለከቱ ከመቼ ጀምሮ ነው አእምሮ ማየት የጀመረው ፤ ዐይን ብቻ ነው ማየት የሚችለው ፤ ስለሆነም በዐይን የታየው ወደ አእምሮ ውስጥ በመተላለፍ አንድን ነገር መገንዘብና ትንታኔ መስጠት ይቻላል ብለው ተገቢ ጥያቄና መልስ ይሰጡ ይሆናል። መልስ የሚሰጡም ብዙ ናቸው። በሌላ በኩል ደግሞ የግሪክ ፈላስፎች እንደሚያስተምሩን አእምሮ ማየት ካልቻለ ዐይን ማየት አይችልም ይሉናል። የአእምሮ የማየት ኃይል ብቻ ሳይሆን ፤ አእምሮ ራሱ በትክክለኛ ዕውቀት ካልታነፀ ሀቀን ከውሸት መለየት እንደማይቻል ያስተምሩናል። ይህ በሰፊነት ዓለም ደግሞ ጥቂት ሰዎች ሃገርን ለማመሳቀልና ሀብረተሰብን ለማውደም ይቀላቸዋል።

ዛሬ በተለይም አእምሮ በተለያዩ ኢንፎርሜሽኖች በየሰዓቱ በሚደበደብበት ዓለም ውስጥ ፤ ሀቀን ከውሸት መለየትና ማን ነው ትክክለኛው ብሎ ፍርድ ለመስጠት በብዙ ቢሊዮን የሚቆጠሩ ህዝቦች ግራ ተጋበተው ይገኛሉ። ተማርኩ የሚለው እንኳ ሳይቀር መወናበድ ውስጥ የገባበት ወቅት ነው። የዜና ማሰራጨዎችን የሚቆጣጠሩና በገንዘብ የናጠጡ የፖለቲካም ሆነ የኢኮኖሚ ሰዎች ዓለምንና የሰውን ልጅ አኗኗር በፈለጉት መልክ ለመቅረጽና ህዝብን ለመንዳት ይፈልጋሉ። የቴክኖሎጂ ምጥቀት ከፍተኛ በሆነበት ዓለም ውስጥና ብዙ ነገሮች እየተሸብረቀረቁ ለተራ ህዝብ በሚቀርቡበት ቦታ ነገሮችን ጠጋ ብሎ ለማይመረምር ከነዚህ ኃይሎች በሚወረወሩት ኢንፎርሜሽኖች በመማሪክና ትክክልኛ ናቸው ብሎ በመቀበል የነሱ የጥፋት ሰለባ ይሆናል። እነሱ አጃቸውን አውጥተው ሲጮሁ ተራውም ህዝብ ሆነ ከነዚህ ጋር በገንዘብም ሆነ በሰልጣን ከደለቡ ሰዎች ጋር የተቆላለፈው ወይም ደግሞ የነሱን የጥፋት ጩኸት በመስማት ብቻ የጥቅም ተካፋይ እየመሰለው ከዳር ሆኖ የሚያጨበጭበው አንድ ለይ ሆነው ሆ በማለት ሁሉም አውቀውም ሆነ ሳያውቁ ለጥፋት ምክንያት ይሆናሉ። እጅግ የነቃ ሰው ካልሆነ በስተቀር ለመሆኑ የአቶም ስምብም ሆነ ወይም የባዮሎጂና የኬሚካል መሳሪያዎች መሰራት ለምን አስፈላጊ ብሎ የሚጠይቅ ብዙም አይደለም። ቢጠይቅ እንኳ በነገሩ አይገፋበትም። በሌላ በኩል ደግሞ እንደዚህ ዐይነቱን መሳሪያዎች መሰራት የሚፈቀድላቸው ጥቂት ሃገሮች ናቸው ፤ የተፈጥሮ መብታቸውም ነው ብሎ የተቀበለና ሌላውን እንደ አክራሪ አድርጎ የሚወስድና ተገቢ ያልሆነ ፍርድ የሚሰጥ ጥቂት እንዳይደለ መገመት ይቻላል።

ወደ ሀይማኖትም ስንመጣ የሰው ልጅ እጅግ አስቸጋሪ ሁኔታ ውስጥ የወደቀ ይመስላል። በተለይም በጥቂት አክራሪ የሀይማኖት መሪዎች በሚወረወሩ አነጋገሮች የሚማረኩ ግለሰቦችም ሆነ ቡድኖች የመሪዎቻቸውን የተደበቀ ዓለማዊ ባለመገንዘብ በእግዚአብሔር አምሳያ የተፈጠረውን ሌላ ሰው ለማጥፋት ግብግብ ይላሉ። አንድኛው የሀይማኖት መሪ የሱ መመሪያ ብቻ ትክክል ነው ብሎ በማመን ሌላው እንዲቀበል በማድረግ በህዝቦች ዘንድ አለመተማመን እንዲፈጠር ያደርጋል። በሌላ ወገን ደግሞ ሀብረተሰብአዊ ችግሮችን መፍታትና ሃገራቸውን ማስተዳደር በማይችሉበት አገዛዞች ውስጥ አፍጠው አግጠው ከሚታዩት ለሰው ልጅ መኖር ከሚያስፈልጉት የኢኮኖሚና የሀብረተሰብ ጥያቄዎች ይልቅ የሀይማኖት ጥያቄዎች አጉልተው ስለሚታዩ ሀብረተሰቦች ተረጋግተው መኖር ያቅታቸዋል። የገዢ መደቦችም የሀይማኖት ጥያቄ እየቀደመ ሲመጣ ለሱ የሚሆን የፖለቲካና የኢኮኖሚ መፍትሄ ከመስጠት ይልቅ ጥያቄውን ያነሳውን አክራሪ ነው በማለት የማያስፈልግ ግብግብ ውስጥ በመግባት የተለኮሰው አሳት እንዲቀጣጠልና ህዝቡን እንዲያዳርስ ምክንያት ይሆናሉ። ይህንን በሚመለከት በተለይም የምዕራብ መንግስታት ያላቸውን የኢንፎርሜሽን ፤ የኢኮኖሚ ፤ የፖለቲካና የሚሊታሪ ኃይል በመጠቀም በሶስተኛው ዓለም ሃገሮች ፤ በተለይም በአህጉራችን ምድር ጦርነት እንዲቀሰቀሰና እኛ በዘለዓለማዊ ትርምስ ውስጥ እንድንኖር ያደርጋሉ። የሱማሌንና የኢትዮጵያን ጦርነት እንመልከት!!

ወደ ፖለቲካ ትንተናና ወደ ኢኮኖሚ ዕውቀትም ስንመጣ ለምሳሌ ኤክስፐርት ነን በሚሉት በየሬዲዎኑና በየቴሌቪዥኑ የሚሰጠውን ትንተና ስንሰማ በተለይም ነገሮችን ጠጋ ብሎ ለመረዳት የማይችል አንድ ዐይነት ውዥንብር ውስጥ ይወድቃል። ይህንን በምሳሌ ማሳየት ይቻላል። ከአምስት ወር ጀምሮ አሜሪካን የሚካሄደውን የፕሬዚደንት ፕሪማሪ ውድድር ላይ የሚሰነዘረውን መወኔጃጃ ለሰማ አስቂኝ እንደሆነ መገንዘብ ይቻላል። በተለይም ባራክ ኦባማ አሸናፊ ሆኖ እንዳይወጣ ከተወዳዳሪው ከወይዘሮ ሂሊም ሆነ አክራሪ ከሆኑት የሪፓብሊካን ክንፎች የሚሰነዘረው ክስ ፖለቲካ የቱን ያህል ማታለያና ስልጣን ላይ ብቻ ቁጥጥ ለማለት ጥቂት ኃይሎች እንደሚጠቀሙበት መገንዘብ ይቻላል። ባራክ ኦባማ ከመንፈስ አባቱ ከሬቦርንድ ራይት ጋር የነበረውን ግንኙነት አስመልክቶ የደረሰበት ክስና ዘመቻ በአንዳንድ ቦታዎች አሸናፊ ሆኖ እንዳይወጣ አግዶታል። ሜኬይንና ሂሊ ጎረቤት ብቻ ሃገር ወዳዶች(patriots) ፣ ባራክ ደግሞ ስልጣን ለመውጣትና አገርን ለመምራት ብቃት የለውም የሚለው በተለይም ሰራተኛውን የአሜሪካ ህዝብ እያታለለ ነው። ለብዙው የአሜሪካ ህዝብና ለአክራሪው የሪፓብሊካን ክንፍ አንድን ሃገር በጦር ሄዶ መደብደብና መውረር እንደ ሃገር ወዳድነትና ጀግንነት ነው የሚቆጠረው። በአካባቢው የሚታየው የመግደልና የመገዳደል ሁኔታና ከቁጥጥር መውጣት ፣ የኢኮኖሚው መድቀቅና የሰራተኛ አጥ ቁጥር በየጊዜው እያደገ መምጣት ፣ ሀብረተሰብአዊ ግንኙነቶች መናጋትና የባህል ሁኔታ መፈረካከስ ፣ ብዙውን የአሜሪካ ህዝብ የሚያሳስበው አይመስልም። ይህንን የተገንዘቡት የኮንሰርቫቲቮች አፈቀላጤ የዜና ማሰራጨዎች ሀብረተሰቡን ከዕውነተኛው ችግር ለማለቀቅና ወደ ሌላ ነገሮች ላይ እንዲያተኩር በማድረግ ችግሩ ከአንድ ትውልድ ወደ ሌላ እንዲሸጋገር እያደረጉ ነው። ይህንን በሚመለከትና የዕውነተኛ ሃገር ወዳድነት ትርጉም ባንዲራን በመልበስ ሊገለጽ እንደማይችል ህዝቡን ለማስረዳት ባራክ ኦባማ የማያደርገው ጥረት የለም። በተጨማሪም ፊሊካል ኮንሰርቫቲቭም የሚለውን በቀኝ ሪፓብሊካኖች የሚወረወረውን አባባል ለሰማና ጥያቄ ለማቅረብ የማይፈልግ አባባሉ ትክክል ነው ብሎ በመውሰድ የተሳሳተ ድምደማ ውስጥ ይገባል። በሌላ በኩል ደግሞ የጦር መሳሪያ ለማምረት የሚወጣው ገንዘብና ጦርነትን ለማካሄድ የሚፈሰው ገንዘብ ለምን እንደሚባክንና መባክንስ እንዳለበት ለመጠየቅ የሚቃጣ የለም። በኮንሰርቫቲቮች አባባል ፊሊካል ኮንሰርቫቲቭም ማለት ሀብረተሰቡን ለመያዝና ለማገዝ የሚወጡት የማህበራዊና የባህል ድጎማዎች መቀነስ ወይም መቅረት አለባቸው ማለት ነው። ከዚህ ውጭ ሌላ ትርጉም የለውም። ኮንሰርቫቲቮች የህዝቡን አስተሳሰብ ለማዛናና ዕውነቱን ከውሸት እንዳይለይ የሚጠቀሙበት መሳሪያ በዚህ ላይ ብቻ የሚቆም አይደለም። ማሰወረድን እንቃወማለን(pro life)እያሉ የሚነዙት ልፈፋ በእርግጥም ለሰው ልጅ ርህራሄ ያላቸው ያስመስላቸዋል። እንደምናየው ከሆነ ግን በአንድ በኩል ይህንን መፈክር እያስተጋቡ በሌላ በኩል ደግሞ ከራሳቸው ድንበር አልፈው ኢራክና አፍጋኒስታን በህይወት ላይ ያሉና አዲስ ዕድል ይጠብቀናል ብለው የሚጓጉትን በብዙ ሺህ የሚቆጠሩ ህጻናት ካለምንም ርህራሄ በአውሮፕላን ሲደበድቡ እናያለን። ይህንን ኮላትራል ዳሜድ እያሉ ነገሩን አቃለው በማሳየት አብዛኛው ህዝብ የነገሮችን ሂደትና ድርጊት እንዳይረዳ የማያደርጉት ሙከራ ይህ ነው አይባልም። በተጨማሪም በሃገራቸው ውስጥ ተወልደው ብዙ እንክብካቤ የሚያስፈልጋቸውን ህጻናትንና ወጣቶችን ጤናማ ዜጋ እንዲሆኑ ከመንግስት በኩል መደረግ ያለበት እርምጃ በፍጹም አጥጋቢ አይደለም። ታዲያ በህይወት ያሉትን በሚገባ ሳይንከባከቡ እንዴት ገና ላልተወለደው ህጻን ጠበቃ እንቆማለን ሊሉ ይችላሉ? ኮንሰርቫቲቭም የሚለውን ጽንሰ-ሃሳብ እንመልከት። በመሰረቱ ኮንሰርቫቲቭም ማለት ወግ-አጥባቂ ማለት ነው። ከትውልድ ትውልድ ሲተላለፍ የመጣን ባህል መጠበቅ ማለት ነው። ቤተሰብን መንከባከብ ማለት ነው። በኮንሰርቫቲቮች አመለካከት በባልና በሚሰት መሀከል ግልጽ የሆነ የሥራ ክፍፍል አለ። ሚሰት ቤትን የምንትከባከብ ፣ ልጅን የምታሳድግ ነች። በሃይማኖትም እንደዚህ የክርስቲያን ሃይማኖት አሴት(core values) መጠበቅና ለደካማው ጠበቃ መሆን ነው። በሌላ አነጋገር ወንድማማችነትንና ሰብአዊነትን አጥብቆ በማንሳት በአንጻሩ ደግሞ ጦርነትን መቃወም ነው። የዘመኑ የኮንሰርቫቲቭ ፓርቲዎች ከአሜሪካ አስከ አውሮፓ ድረስ ያሉት ከላይ የተጠቀሱትን መሰረተ-ሃሳቦች የሚጸረሩ ናቸው። ከውስጥ የሀብታሞችን ጥቅም ማስጠበቅና በዚህም በዚያም ብለው ሀብት ከሰራተኛው የሀብረተሰብ ክፍል ወደ ሀብታሙ የሚሸጋሸግበትን መንገድ የሚያዘጋጁ ናቸው። ከትምህርት ዕድል አስከ ማህበራዊ ነክ ጥቅሞች ድረስ ሰፊው ህዝብ ጥቅም እንዳያገኝ ተንኮል የሚሸርቡ ናቸው። የሰራተኛው ልጅ የዩኒቨርሲቲ ዕድል እንዳያገኝ ከመጀመሪያው መንገዱን ሁሉ የሚዘጉ ናቸው። የሎቢስቶችን ጥቅም በማስጠበቅ ወደ ውጭም ልዩ ልዩ ምክንያቶችን እየፈለጉ ለጦርነት የሚዘጋጁ ናቸው።

ይህ ከላይ የቀረበውን የኮንሰርቫቲቮችም ሆነ ጠቅላላው የዜና ማሰራጨ በሰው አስተሳሰብ ላይ ያለውን ተጽዕኖና አመለካከትን ማዛና ራሴ ካጋጠመኝ ልምድ አንዳንድ ነገር ብል የበለጠ ነገሩን ግልጽ ያደርገዋል። የምኖርበት ከተማ ለጉብኝት የመጡ ጠና ያሉ

ሁለት ወንዶችና ሴቶች አሜሪካኖች በአገጣጣሚ እገናኛለሁ። ስለከተማው ውበት ስናወራ ስለወንጀል ጉዳይ ጠየቁኝ። በዕውነቱ አልፎ አልፎ ካልሆነ በስተቀር እስከዚህም ድረስ በግልጽ የሚታይ ነገር እንደሌለና ሽማግሌውም ሆነ ወጣቱ ተዘናንቶ እንደሚሄድ አስረዳኋቸው። ለምን እንደዚህ እንደሆነም ገለጽኩለቸው። እኔ ደግሞ በበኩሌ ሰዎቹ ከቺካጎ የመጡ ስለነበር እዚያ ስላለው ወንጀል እንዲያስረዱኝ ጠየቅኋቸው። ቺካጎ መኖር ለህይወት አደገኛ እንደሆነና ብዙም ሰው ጠብኝ እንዳለው አስረዳኝ። ምክንያቱ ምንድነው ብዬ ስጠይቃቸው ብዙው ወጣት መሰራት ስለማይፈልግ ወንጀል ከሰራ አስር ቤት ይወረወራል። እዚያ ሆኖ ከመንግስት ሁሉን ነገር ያገኛል የሚል መልስ ሰጠኝ። በእነሱ ዕምነት ለወንጀሉ ዋና ምክንያት ወጣቱ ራሱ ተጠያቂ እንጂ ሰርዓቱ የፈጠረው ሁኔታ አይደለም። ይህ የተሳሳተ ግምት እንደሆነና ከቤተሰብ መናጋትና ወለጆችም ባለቸው ዝቅተኛ የኢኮኖሚ ሁኔታ ለልጆቻቸው አስፈላጊውን እንክብካቤ ሊያደርጉላቸው አይችሉም። በዚህ ላይ ብዙ ልጆች በእናቶቻቸው ብቻ ካለአባት ያድጋሉ። የቤተሰብ መፈራረስ ለዚህ ሁኔታ ምክንያት ነው። በተጨማሪም በየቦታው ያለው የሎካል አስተዳደር ልጆች ከትምህርት ገበታቸው በኋላ ወደ አልባሌ ቦታ እንዳይውሉ የግዴታ እንደ ስፖርትና ሙዚቃ የሚለማመዱበትና የሚሚሩበት ቦታ እያዘጋጀ ማቅረብ አለበት። አንድ የሎካል አስተዳደር ያለበት ኃላፊነት በየአካባቢዎቹ ችግሮች እንዳይፈጠሩ አስፈላጊውን የህብረተሰብና የባህል እንክብካቤ ማድረግ ነው። መንግስትና የሎካል አስተዳዳሪዎች ህብረተሰብአዊ ኃላፊነታቸውን በማይወጡበት ቦታ የግዴታ የተወሰነው ወጣት ወደሚሆነው ወደማይሆነው ይሰማራል። ቀስ በቀስም ይህ ሁኔታ እየተለመደ ሲሄድ መንግስት ሊፈታ የሚቃጠው በኃይል ብቻ ይሆናል ብዬ አስረዳኋቸው። ነገሩ የገባቸው መሰለኝ። በመቀጠልም ስለ ምርጫው አነሳሁባቸው። ባራክ ኦባማ የሚባል ሰው መጥቶ ያስቸግራችኋል ብዬ ትንሽ ለመቀለድ ሞከርኩ። አየህ ሂሳብም ሆነ ባራክ ኦባማ ሶሻሊስቶች ስለሆኑ ስልጣን ቢይዙ ገንዘብ መበተን ይጀምራሉ አሉኝ። ካደመጥኩኝ በኋላ ፣ ይህ ሊሆን እንደማይችል ነገርኳቸው። በመጀመሪያ ሶሻሊስቶች ናቸው የሚለው አባባል ኮንሰርቫቲቮች ህዝብን ለማስፈራራት የሚጠቀሙበት መሳሪያ ነው። ከዚህ በተረፈ ማንኛውም ፓርቲ ሆነ ፕሬዚደንት የተወሰነ ህግን ተከትሎ እንደሚሰሩናና ባራክም ሆነ ሂሳብ ቢመረጡ በመጀመሪያ የሚሰጡት ቅድሚያ እንዳለና ይህ ደግሞ አስፈላጊ እንደሆነ አስረዳኋቸው። በአሁኑ ወቅት የአሜሪካ ኢኮኖሚ እጅግ ተዳክሞ ይገኛል። መንግስት አንድ አርምጃ ካልወሰደ ችግሩ እየተባባሰና ህብረተሰብአዊ መናጋት ተፈጥሮ የወንጀልኛ ቁጥርም እንደሚጨምር አብራራሁላቸው። ያልጠበቁትን ስለነገርኳቸው ትምህርት እንደተማሩ ነገሩኝ። እንግዲህ ሃገራችሁ ስትመለሱ ባራክን ወይም ሂሳብን እንደምትመርጡ ተስፋ አደርጋለሁ ብዬ ተሰነባበትን። ከዚህች መረዳት የምንችለው አንድ ህብረተሰብ በተሳሳተ ኢንፎርሜሽን እንዴት እንደሚነዳና ወዳልሆነ አቅጣጫ እንደሚያመራ ነው። በተለይም የተወሰኑ ፓርቲዎች እዚያው በዚያው በሚሸከረከሩበትና(recycle) የተወሰኑ አመለካከቶች በሚደጋገሙበት ህብረተሰብ ውስጥ ህዝቡ መሪዎች የሚያወሩት ሁሉ ዕውነት ይመስለዋል።

ነገሩን ለመዘጋት ወደ ተመሳሳይ ጉዳይ ላይ ለምራ። እንዳጋጣሚ ከአንድ ጥቁር አሜሪካዊ መኮንን ጋር እንገናኛለን። አንድ ቦታ ሁኔታ ጋዜጣ አነብ ነበር። ከትንሽ ደቂቃ በኋላ ከየት ነው የመጣኸው ብሎ ጠየቀኝ። የመጣሁበትን ስነግረው ይገርምሃል ኢትዮጵያውያን ጓደኞች አሉኝ አለኝ። ትንሽ እንደመጠርጠር ካልኩ በኋላ ሳለሰው ወደ ኢራቅ ጦርነት ውስጥ ገባሁ። እናንተ አሜሪካኖች ዓለምን ለመቆጣጠር የማትሰሩት ወንጀል የለም። ማንም መብት ሳይሰጣችሁ አንድ ሃገርና አንድ ህብረተሰብ ትደበድባላችሁ ፤ታመስቃቅላላችሁ አልኩት። ሊያሰረዱኝ ሞከረ። ሰማ አለኝ። እያንዳንዱ ሰውና ሃገር ራሱን መከላከል አለበት አለኝ። እኔም በመመለስ በመጀመሪያ ደረጃ አንድ ሃገር በሌላ ሲጠቃ ብቻ የዚያን ጊዜ መከላከል ይችላል። እናንተ የወሰዳችሁት አርምጃ ግን መከላከል ሳይሆን ማጥቃት ነው። የሰው ሃገር መውረር የአግር ጉዞ አድርጋችሁ አሁን የማትወጡበት አዘቅት ውስጥ ገብታችኋል። እናንተ የዲሞክራሲ ባህርይ ቢኖራችሁና ደግሞም ወደፊት የዘይት መቋረጥ ይኖራል ብላችሁ ብትገምቱ በውይይት መፍታት ትችሉ ነበር። የናንተ ዓለማ ግን ይህ አይደለም። መጀመሪያ አያቶላ ሁሜኒን ቀስ ብላችሁ ከፓሪስ እንዲመለስ አደረጋችሁ። ቀጥሎም ሳዳምን አስከ አፍጢሙ ድረስ አስታጠቃችሁት። በሁለቱ ሃገሮች መሀከል ጦርነት እንዲነሳ አሻጥር ሰራችሁ። በኋላ ሳዳም አየተጠናከረ ሲመጣ አሁን አሱን ሌላ ወጥመድ ውስጥ የምትከቱበትን መንገድ ወደ ማዘጋጀት አመራችሁ። ኩዌትን እንዲወር ፈቀዳችሁለት አልኩት። ይህ ሁሉ ውሸት ነው አለኝ። ሰማ ሌባና ገዳይ ሰርቆያሊሁ ወይም ገድያሊሁ አይሉም። የናንተም ችግር ይህ ነው። ይህንን ሁሉ ከዘረዘርክልኝ በኋላ ከጦርነቱ እንዴት እንደምንወጣ ንገረኝ አለ። በመጀመሪያ ክለውዘ ቪትዝ የተባለው የጦር ፈለስፋ እንዳለው ፣ የጦር ዋናው ስትራቴጂ በምንም ዐይነት ጦርነት እንዳይጀመር መጣር ነው። አንድ ጊዜ ጦርነት ውስጥ ከተገባ በኋላ ለመውጣት ይከብዳል። እናንተ የጀመራችሁት ስለሆነ ዝምብላችሁ ብትወጡ የዲፕሎማቲክና የፖለቲካ

ሽንፈት ያጋጥማችኋል። የናንተ ዋናው ችግር ግን ይህ አይደለም ፤ ፍልስፍናችሁ በሙሉ በዚህ ላይ የተመሰረተ ስለሆነ ጦርነትን ለመቀስቀስ የማታደርጉት ሙከራ የለም። ጠቅላላው የአሜሪካ ኤሊት በዚህ በተባለ ፍልስፍና ያምናል። አሜሪካ የዓለምን ህዝብ ዕድል ሁሉ ወሳኝ አድርጋችሁ ተቀብላችኋል። ለምሳሌ ረምስጌልድ የመከላከያ ሚኒስትራችሁ ያለውን ስማ። አውሮፓውያኖች በኢጣካኤል ካንት ፍልስፍና ነው የሚመሩት ፤ እኛ ደግሞ በሆበስ ፍልስፍና ነው የምንመራው ብሏል። በዚህ የተባለ ፍልስፍና አስከምታምኑ ድረስና የሌለውን ሃገር የመኖር ሙብት አስካለዎቻችሁ ድረስ ህልማችሁ ሁሉ ጦርነት ነው። ስለዚህም ጠቅላላው የአስተሳሰብ ስልታችሁ (method of thought) መቀየር አለበት። ይህ የተባለ አስተሳሰባችሁ ለኛም ተርፎን መኖሪያ አሳጥቶናል። በተለይም የሦስተኛውን ዓለም ሃገሮች ቴክኖክራቶና ቢሮክራቶች በዚህ በተባለ ፍልስፍና በማሰልጠን ህዝቦች ሊሰሩ የሚችሉትን ታሪካዊ ስራ እንዳይሰሩ ታግደዋል። የናንተም መውደቂያ ሩቅ አይደለም። ብዙ ሰዓት ካወራን በኋላ ነገሮች እየከነከኑት መጡ። በውሸት ዓለም ውስጥ እንደሚኖር እየተገነዘብ የመጣ መሰለኝ። መሄድ ስለነበረብኝ ፣ it is nice to meet you, it was a very interesting discussion !! ብሎኝ ተለያየን። ከአፊሰሩ አስተሳሰብና አወራር እንደተገነዘብኩት ነገሮችን ሁሉ ገልብጦ ነው የሚረዳው። ሌሎች ሃገሮች ታሪክ እንደነበራቸውና እያንዳንዱ ህብረተሰብም የራሱን ዕድል በራሱ መወሰንና ራሱን በፈለገው መልክ ማደራጀት ተፈጥሮአዊ ሙብቱ እንደሆነ በፍጹም የተረዳ አይመስልም። የዓለምን ህብረተሰብ ዕድል ከአሜሪካ ፖለቲካ አንጻር (from the American perspective) ነው የሚመለከተው። በዚህ መልክ አሱ ብቻ ሳይሆን በብዙ መቶ ሺህ የሚቆጠሩ ወታደሮች በውሸት ዓለም ውስጥ እንደሚኖሩና ራሳቸውን ሳይጠይቁ የጥቂት ግለሰቦችም ሆነ የአንድ ገዢ መደብ ሰለባ እንደሚሆኑ መገንዘብ ይቻላል። ይህ ዐይነቱ የተሳሳተ ፍልስፍናና የብዙ ህብረተሰቦች መወናዎድ ሃገሮችን ወደ ጦርነት ውስጥ እየከተተና ለታሪክና ለባህል ውድመት ምክንያት እየሆነ ነው። ወደ ሃገራችንም ስንመጣ በሌላ መልክ የሚካሄደው ጦርነትና የሚፈጠረው ችግር የሰውን ልጅ የታሪክ ሰሪነት ለመገንዘብ ያለመቻልና የአንድን ህብረተሰብ ዕድል ጦርነት አድረጎ ከመውሰድ ጋር የተያያዘ አርቆ ካለመሰብ የሚመነጭ አጉል ድርጊት ነው። የብዙዎቻችንም ፖለቲካ ከዚህ ታሪክን ከሚያሰራ ሳይሆን ህብረተሰብን ከሚያወድም የአሜሪካን የፖለቲካ ፍልስፍና ጋር የተቆራኘ ነው። በተለይም ኤህአዴግን የሚደግፉ ካድሬዎች ፓልቶክ ውስጥ ገብቶ ለዳመጠ ይህንን ዐይነቱን የአመጽ ፖለቲካ ነው የሚያራምዱት። ይህ በሽታ ሌሎች ፓልቶክዎች ውስጥም ሲንሸራሸርና መስመር በመለየትና ባለመየት መሀከል ወይም ደግሞ የወዳጅ ጠላት ፖለቲካ ዐይነት ፣ የእኔን ሃሳብ ያልተከተለ መደቆስ አለበት ወደ ሚሊው እያደለ የመጣ ነው። ለጥያቄና ሰፊ ላለ አስተሳሰብ በፍጹም ዕድል የማይሰጥ ፣ የኢትዮጵያ ህዝቦች ዕድል በጥቂት መሪዎች ነን በሚሉ ግለሰቦች ዘንድ የሚወሰን የሚያስመስል ውይይት ነው የሚሰማው።

ወደ ሃገራችን የፖለቲካ ሁኔታ ስንመጣ አገዛዙ አገራቱን ረግጦ ለመግዛትና ህዝቡን ለዝንተናዎ ለድክሜቶ ለማስቀረት የሚጠቀምበት መሳሪያ እንደምዕራቡ ዓለም የተወሰነና በርዕዮተ-ዓለም የተሸፈነ አይደለም። ህዝብን ረግጦ ለመግዛት የሚችልበት መሳሪያ ኃይልን ብቻ በመጠቀም እንጂ አሳሳች ኢንፎርሜሽኖችን በማሰራጨት ህዝብን ለማታለል የሚችልበት መሳሪያ በፍጹም የለውም። አፍጠው አግጠው የሚታዩትን ችግሮች መንግስት የሉም ብሎ ሊዋሽ የሚችልበት የማታለያ ወይም የማካካሺያ መሳሪያ ስለሌለውና ስልጣን በተፈጥሮ ያገኘ ስለሚሰመስለው በመጨቆኛ መሳሪያዎች ብቻ እየተጠቀመ ህዝብን ረግጦ ይገዛል። መንግስትን የህዝብ ችግር መፍቻ መሳሪያ አድርጎ ከመውሰድ ይልቅ ማምለኪያና የራሱ ብቻ አደርጎ በመቁጠር ፖሊሲውን የሚቃወሙትን ሁሉ እንደ ጠላት ይመለከታቸዋል። ይህ አመለካከት ደግሞ የግዴታ ከህብረተሰብአችን የማቴሪያልዊ ዕድገት ዝቅተኝነትና የአስተሳሰብ አለመዳበርና ከውጭ ተቆራረጦ የገባው የተሳሳተ „ውቀት“ በጥቂት ሰዎች አካባቢ ብቻ ከመሸከርከር ጋር የተያያዘ ነው። የሚያሳዝነው ግን የአገዛዙ እንደዚህ የአእምሮ መታወር ሳይሆን በየፓል ቶኩ ውስጥ የደክተርነትን ማዕረግ ይዘው ይዘዙኝ ልቀቁኝ የሚሉትንና እነሱ ከሚሰጡት ትንተና ውጭ ሌላ የተሻለ የሌለ የሚመስለቸውና ወጣቱን የሚያታልሉትን የቱን ያህል ሃገር ለማውደም እንደተነሱ እንደሚታዩቸውና ጥያቄ ማቅረብ እንደሚሰናቸው ነው። እዚህ ላይ የሚነሳው ጥያቄ የተማሩት ትምህርት ኢሰብአዊ የሚያደርግና ህብረተሰብአዊ ኃላፊነትን እንዲዘነጋ የሚያደርግ ነው ወይ ? ወይስ ሌላ ምክንያት ሊኖረው ይችላል? የሚለውን አንስቶ በጭንቅላት ውስጥ ማውጠንጠን አስፈላጊ ይመስለኛል።

ያም ሆነ ይህ የምዕራቡ ፖለቲከኛም ሆነ የሃገራችን ፖለቲከኛ ባይ የመጨረሻ መጨረሻ ሃገራቸውን ችግር ውስጥ ይከቱታል። የሃገራችን የመበታተን ሁኔታ ሊፈጥን ይችላል። የምዕራቡ ፣ በተለይም የአሜሪካው ግን እየተተራመሰ ፣ ነጩ በጥቁር ላይ በመነሳት ወይም

ደግሞ የተገለበጠሽ ዕምነት እያጡ እንደሰው ልጅ ታሪክን እየሰሩ በሰላም እንዳይኖሩ ይሰናቸዋል። ህብረተሰብአዊ ትርምስ የህብረተሰቡ ኖርም በመሆን ህብታሙ በደሀ ላይ ዘመቻ እያደረገ ተፋጠው ይኖራሉ ማለት ነው።

ይህ ዐይነቱ ህብረተሰብአዊ መመስቃቀል በአንድ በኩል እያለ ፣ በሌላ ወገን ደግሞ ጥቂት ምሁሮችና የገዢ መደቦች አንድ ህዝብ ጭንቅላቱን እንዳይከፍት ፣ የኑሮን ትርጉም ተረድቶ ጥበባዊ በሆነ መልክ ኑሮውን እያደራጀ እንዳይኖር ለምን ውዥንብር ውስጥ ይከቱታል? ለምንስ በራሱ ላይ ዕምነት እንዲያጣ ያደርጋሉ? የሚሉትን ጥያቄዎች በፍልስፍና መነጻር ለመመርመር እንሞክር። በጸሀፊው ዕምነት መሰረት በማንኛውም ሃገር ይሁን አንድ ህብረተሰብ በአንድ በኩል በጀግንነት ብቻ እየተመካ ፣ በሌላ ወገን ደግሞ በውሸት ፕሮፖጋንዳ እየተታለለ ለረጅም ጊዜ ሊኖር አይችልም። አንድ ህብረተሰብ የገዢ መደቦች በየጊዜው በሚሸርቡት ተንኮል እንዳይመስቃቀል ከተፈለገ የግዴታ ተንኮላቸውን ማወቅ አለብት። በንቃት መጠባበቅ አለበት። ለዚህ ደግሞ ጭንቅላቱን በየጊዜው ማደስ አለበት። በዚህም ረገድ በህብረተሰብ ታሪክ ውስጥ የተደረጉትን መከራዎች ጠጋ ብለን እንመልከት።

የህብረተሰብ ታሪክ ምን ይላል ?

ሰለ ሃገራችን የገዢ መደቦች ባህርይና ድርጊት ፣ በተለይም ደግሞ ስለ አሁኑ አገዛዝ ፖለቲካዊ ተግባር በሚወራበት ጊዜ የዲሞክራቲክ አሰራርና በዚህ መርህ ላይ የተመረከዘን አሰራር ያለመቀበል ችግር እንዳለ ተደርጎ ነው የሚወራው። በተለይም የምዕራቡ ዓለም ዲሞክራሲያዊ አገዛዝ በዓለም አቀፍ ደረጃ ቢያንስ በአፍ ተቀባይነት ባገኘበት ዘመን እንደኛ ባሉ የኋሊት ጉዞ በሚያደርጉ ህብረተሰቦች ውስጥ የሚከሰቱና የተስፋፋ የአስተዳደር በደሎችና ጭቆናዎች ከዲሞክራሲያዊ መብቶች አለመኖርና አለመከበር ጋር ነው የሚያያዙት። በሌላ አነጋገር ፣ ዲሞክራሲያዊ አሰራሮች ከራስ ጋር መዋሀድና የሌላውን ሰው መብት ማክበርና ህብረተሰብአዊ ኃላፊነትንም መቀበል በመጀመሪያውን ጭንቅላትን ከመግራትና ራስን አውቆ የሌላውንም ሰው መብት ከማወቅ ጋር ተያይዞ አይደለም የሚተነተነው። ስለሆነም በአንድ ሃገር ውስጥ የዲሞክራሲያዊ አስተዳደር አለመኖር ፣ የገዢዎች መባለግና በራሳቸው ፈቃድ እየተነሳሱ የራሳቸውን ህግ እንኳ ሳይቀር ጥሶ የህብረተሰቡን መንፈስ የሚረብሸና ተረጋግቶ እንዳይኖር የሚያደርጉ እርምጃዎች መውሰድ ከህብረተሰብአዊ ዕድገት ሄደቶች ፣ የተወሰኑ ባህላዊ አሰራሮችና ልምዶች መስፋፋትና እነዚህ በሌላና በተሻለ መተካት እንዳለባቸው ካለመረዳት ጋር በጥብቅ እንደተያያዙ ሆነው አይደለም የሚቀርቡት። በዚህም ምክንያት በአንድ ወቅት የሚከሰቱ ችግሮችና ፀረ-ዲሞክራሲያዊ አሰራሮች የአንድ አገዛዝ ባህርይ ብቻ ተደርገው የሚወሰዱበት ሁኔታ አለ። በሌላ ወገን ደግሞ በተለያዩ ጊዜያት የሚነሱ አገዛዞች አንደኛው ቀደም ብሎ ከነበረው የአገዛዝ ስህተት ለመማር ስለማይፈልግ የህብረተሰቡን ችግር በሌላ መልክና ጥልቀት እያሰፋና እያፋጠነ ህብረተሰብአዊ ውዝግቦች ለረጅም ጊዜ መፍትሄ እንዳያገኙና እየተደራረቡ እንዲመጡ በማደረግ አንድ ህዝብ መስራት ያለበትን ታሪካዊ ስራዎች እንዳይሰሩ የረጅም ጊዜ በሽታ ጥለው ያልፋሉ። እዚህ ላይ የሚነሳው ጥያቄ ለምንድን ነው በተለያዩ ወቅት የሚነሱ የገዢ መደቦች ህዝብ እንዲረጋጋ ፣ ታሪክ እንዲሰራ ቀና መንገድ የማይከተሉት ? ለምንስ ከአንድ ስህተት ወደ ሌላ በማምራት ህብረተሰብአቸውን ለጥፋት ይዳርጉታል? ምንስ ጥቅም ያገኛሉ ? ለምንስ ጭንቅላታቸው ይጋረዳል ? የሚሉትን ጥያቄዎች ከታሪክ አንጻር እያነሱ በመጠኑም ቢሆን መወያየት ያስፈልጋል። የአንድ ህብረተሰብ ችግር በተራ ምርጫና እኔ ከሌላው የተሻልኩ ዲሞክራት ነኝ በሚል መፈታት እንደማይቻል ቢያንስ ያለፉት ሀያና ሰላሳ ዐመታት በብዙ የሶስተኛው ዓለም ሃገሮች በዲሞክራሲያዊ ስም የገዢዎች መለዋወጥ የተጠበቀውን ውጤት እንዳለመጣ መማር እንችላለን።

አብዛኛውን ጊዜ ሰለ ምዕራቡ ዲሞክራሲና አሰራር እንዲሁም ተቻችሎ መኖር እንደምሳሌ ተደርጎ በሚወሰድበት ጊዜ መነሳትና በየጊዜው መጠናትም ሆነ ለውይይት መቅረብ ያለባቸው መሰረተ ሃሳቦች እንዳሉ በፍጹም ግንዛቤ ውስጥ አይገባም። እንዲያውም አንዳንዶች አልፈው በመሄድ ዲሞክራሲያዊ አሰራርና ተቻችሎ መኖር ለምዕራቡ ዓለም የተሰጠ ቡራኬ እንደሆነና በአፈጣጠራቸውም ዲሞክራቶች እንደሆኑ ተደርጎ በመቀበል የሰው ልጅ በአፈጣጠሩ እኩል እንዳልሆነ የሚቀርብበት ጊዜ አለ። ለምሳሌ በምዕራቡ ዓለም የተከሰቱ እንደ ናፖሊዎንና እንደ ሂትለር የመሳሰሉ አምባገነኖችና ፈሻሽታዊ አገዛዞች ፣ የሰቀነኑ ፀረ-ሰውና ፀረ-ዲሞክራሲያዊ አሰራሮች እንደ ታሪክ ልምድና በተለያየ

መልክ በልዩ ልዩ ሃገሮችም ሊከሰቱ እንደሚችሉ ግንዛቤ ውስጥ አይገቡም ፤ ወይም ደግሞ በጊዜው በነዚህ ሃገሮች የተወሰነ የቴክኖሎጂ ዕድገት እየታየ የሌለውን ሃገር አጥፍተው የመጨረሻ መጨረሻ የራሳቸውን ሃገር የሚያጠፉ አገዛዞች ለምን እንደሚነሱ ጥያቄ አይነሳም። ይህ ማለት በተለያዩ ቦታዎች የተነሱ ፀረ-ዲሞክራሲና ፋሺስታዊ አገዛዞች በሌሎች ሃገሮችም በሌላ መልክና ጥልቀት ሊከሰቱ እንደሚችሉ ከታሪክ መግባት እንችላለን። ይህ ማለት የሃገሮችን ሀብረተሰብ አወቃቀርና የታሪክ ልምድና የሰው ልጅ ከተፈጥሮ ጋር ያለውን ግንኙነት አካትተን መመልከቱን ትተን ፤ በአጠቃላይ ሲታይ የሰው ልጅ ጭንቅላት ጥፋትንም ሆነ ልማትን የያዘ ነው። አርቆ ማሰብም ሆነ አለማሰብ እንደሚለሰቡ የጭንቅላት አወቃቀር ፣አስተዳደግ ፣ የዕውቀት ዐይነትና ሁኔታ ሚዛኑ ወደ አንደኛው ክፍል ያደላል። ይህ በእንደዚህ እንዳለ የአንድ ሰውም ሆነ የአንድ ሀብረተሰብ የማሰብ ኃይል ሊዳብርም ሆነ እዚያው ባለሀብት ረግቶ ሊቀር የሚችለው በተወለደበት ሀብረተሰብ ውስጥ ከትውልድ ወደ ትውልድ በሚተላለፉ የአሰራር ናርሞች ነው። በሌላ አነጋገር በአንድ ሀብረተሰብ ውስጥ በሰፊውና በጥልቀት ማሰብ ፣ የመደማመጥና መከባበር እንደሁም ታታሪነትና ራስን ችሎ ሀብረተሰብአዊ ታሪክን መስራት በዚያ ሀብረተሰብ ውስጥ በዳበሩ የአሰራር ናርሞች ነው ሊወሰን የሚችለው። አንድ ሀብረተሰብም ወደ ፊት ሊጓዝና እንደሀብረተሰብ ሊኖር የሚችለው በሽታውን ሲያውቅ ብቻ ነው። ከበሽታውም ለመለቀቅ አዲስና ፍቱን መፍትሄ ሲያገኝ ብቻ ነው። ዕውነተኛ ታሪክ ተሰራባቸው ፣ ቴክኖሎጂያዊ ምጥቀት ታየባቸው ፣ በዚህም የሰው ልጅ ማንነቱን አውቆ ታሪክን እየሰራ ነገቱን ተቀዳጀባቸው የምንላቸውና ምናልባትም እንዳንደቻችን የምንመኘውን የምዕራቡን ስልጣኔ ዕድገት ስንመረምር ከዚህ ራስን ከማግኘትና የማሰብ ኃይልን በአዲስ ዕውቀት ከማዳበር ጋር እንደተያያዘ ማረጋገጥ ይቻላል። ዕውነተኛና የተስተካከሉ ዕድገቶች የተገኙት ከላይ ወደ ታች በጥቂት የገዢ መደቦች እንደ ፍርፋሪ በሚያስፈልግ ጊዜ ብቻ እየተወረወሩ በመሰጠታቸው አይደለም። ይህንን ሀቅ ለመረዳት በሀብረተሰብ ታሪክ ውስጥ የተደረጉትን በተለይም ከጭንቅላት ጋር የተያያዙ ትግሎችንና ውጤታቸውን ጠጋ ብለን እንመልከት።

ምናልባትም ለመጀመሪያ ጊዜ በሰው ልጅ ታሪክ ውስጥ አንድ ሀብረተሰብ ለምንድነው ዕጣው ጦርነት የሆነው ? ለምንድን ነው የወንድማማች ጦርነት እንደተፈጥሮአዊ ህግ ተደርጎ በመወሰድ ታሪክን ከመስራት ይልቅ አንዱ ሌላውን መግደል እንደ ጀግንነት የሚታይበት ተብሎ ሰፊ ጥናት የተካሄደበት ሃገር ቢኖር በተለያዩ ጎሳዎች ተከፋፍላ በምትኖረው ዛሬ ግሪክ ተብላ በምትጠራው ውስጥ እንደነበር በጥናት የተደረሰበት ነው። የሆሜር የኤልያድና የኦዲሴሲ የኤፒክ ስራዎች የሚያረጋግጡት በዚያን ጊዜ የነበረውን ዝቅተኛ የማሰብ ኃይል ሁኔታ ነው። በሆሜር ኤፒክ መሰረት የትሮይ ንጉስ ልጅ የነበረው ፓሪስ በግሪክ ንጉስ ሴት ልጅ ውበት በመማረክ ሰርቆ ይወስዳታል። ይህ ጠላቅ የግሪክ ንጉስ የሆነውን አጋሚምኖን ያናድደዋል። አጋሚምኖን ሰራዊቱን በማዘጋጀት በአቺል የጦር አዝማችነት በትሮይ ላይ እንዲዘምት ያደርጋል። አስር ዐመት ያህል ጦርነቱ ይካሄዳል። ትሮይ በግሪክ ጦር በመከበቧ ክፋኛ ትደበደባለች። ይሁንና በንጉሱ አጋሚምኖንና በጦር አዝማቹ በአቺል መሀከል በተነሳው አለመግባባት አቺል ወደ ሃገሩ ይመለሳል። ትሮይኛ ከዘጠኝ ዐመት ውጊያ በኋላ እስትንፋስ በማግኘት የግሪክን ጦር ወግተው መመለስ ይችላሉ። በኤፒኩ መሰረት ጦርነቱ በተለይም በግንባር ቀደምትነት የተካፈሉትን አዝማቾች ባህርይ ደካማም ሆነ ጠንካራ ጎን ያሳያል። የአቺል ከጦር ግንባር ቀደምትነት ቦታው መመለስና ጦሩ እንዲሸነፍ ማድረግ የጨቅላነት ባህርይን ያመለክታል። በተጨማሪም በዚህ ትርጉም-ቢስ ጦርነት የተሰለፉት ወታደሮች ከቤተሰቦቻቸው ወደው እንዳልተለዩ ፣ ግዴታቸውን ማሳየት እንዳለባቸውና ቤተሰባዊ ፍቅርም እንደነበራቸው ኤፒኩ ያመለክታል። የሆሜር ኤልያድ በወንድማማቾች መሀከል የሚካሄድን ፣ በሆነው ባልሆነው የሚነሳን ጦርነት የሚቃውም ነው። ጦርነት ዘግናኝና አንድ ጊዜ ከተጀመረ መረን በመልቀቅ የሰዎችን የተደበቀ መጥፎ ባህርይ አውጥቶ የሚያሳይ መሆኑን ከኤፒኩ መረዳት ይቻላል። አርቆ ማሰብ የማይችለው ክፍል አይሎ በመምጣት አንዱ ሌላው አምሳያውን ካለምንም ርሀራሄ የሚያርድበትና በጀግንነቱ የሚወደስበት ነው። ኤፒኩ ይህንን በዝቅተኛ የዕድገት ደረጃ ላይ የሚገኙ ህዝቦችን የማሰብ ሁኔታ በአንድ በኩል ሲያመለክት ፣ በሌላ ወገን ደግሞ የሰው ልጅ ተግባር ከጦርነት ባሻገር ሌላ ታሪካዊ ተልዕኮ እንዳለው የሚያመለክትና ጦርነት ለባህል ውድመትና ለሰው ልጅ ዕልቂት ምክንያት እንደሚሆን የሚያረጋግጥ ከክረስቶስ ልደት በፊት በስምንተኛው ክፍለ-ዘመን የተደረሰ አስከዛሬ ድረስ ጊዜያዊነቱን ያላጣ የጭንቅላት ስራ ነው። ባጭሩ የሆሜር ኤልያድ ፀረ-ጦርነት ኤፒክ ነው።

በዚህ እጅግ አሰቃቂ ጦርነት ውስጥ ከተካፈሉት ኦዲሴሲ ህያ ዐመት ከተንከራተተ በኋላ ወደ ሃገሩ ይመለሳል። ሲመለስ አካባቢውንና ቤተሰቡን እንዳሉ ሆነው አላገኛቸውም። ሚስቱንና ሁብቱን ከሌላ ቦታ በመጡ ሰዎች ተነጥቋል። ደሀና ለማኝ

እንዲሁም ተገደል። የሆሜር ኤዲዬሲ የሚያሳየው በአንድ በኩል በዚያን ጊዜ የተለያዩ የግሪክ እግዚአብሔሮች እንዳላቸው በፈለጉት ጊዜ የሰዎችን አስተሳሰብ በመጠምዘዝ ወደ ጦርነት እንደሚመሯቸው ሲሆን፤ በሌላ ወገን ደግሞ ኤዲዬሲ ይህንን ሁሉ አስቃቂ ጦርነትና ከሃገር ወደ ሃገር መሰደድ ተቋቁሞ ወደ ትውልድ ቦታው እንደተመለሰ ነው። ጦርነት በሰዎች የማሰብ ኃይል ድክመት የሚቀሰቀስ እንደሆነና እግዚአብሔሮች እንደፈለጋቸው የሰውን ጭንቅላት እንደማይጠመዘዙ የተረዳበትና ቀስ በቀስም እራሱን ማግኘት የጀመረበትና ችግሮቹ የቱን ያህል ውሰብሱብ ቢሆኑም ብልህነትና አርቆ አስተዋይነት ከታከለበት በአሸናፊ ሊወጣና ታሪካዊ ሚናን ሊጫወት እንደሚችል የሚያረጋግጥ ኤፒክ ነው።

የሆሜር ታሪካዊ የሌትራቸር ስራ በኋላ ለተነሱት የግሪክ ምሆሮች መመሪያ በመሆን የሰው ልጅ ሚና ከጦርነት ይልቅ ሌላ ተግባር እንዳለው የተገነዘቡበት ወቅትና አስተሳሰባቸውን በመሰብሰብ ለታላቅ ስራ እንዲነሱ በር የከፈተ ነው። በዚህ ላይ ደግሞ በትንሹ አሲያ የተጀመረው የአዮውያን ስልጣኔ ታላቅ ለተባለው ታላቅ የግሪክ ፈላስፋና በኋላ ደግሞ ለፒይታጎራስ የማሰብ ኃይላቸውን በማዳበር የሰውን ልጅ ታሪካዊ ሚና ለማረጋገጥ በዩኒቨርስ የተሰተካከለ ውስጣዊ ህግጋትና በሰው ልጅ ጭንቅላት በስርዓት መዋቀርና መገዛት መሀከል ዲያሌክቲካዊ ግንኙነት እንዳለ፤ ለዚህ ደግሞ የተፈጥሮ ህግጋት በቁጥር እንደሚገለጹ ለማረጋገጥ ችለዋል። በሌላ አነጋገር የሰው ልጅ ከፍተኛ የማሰብ ኃይሉን ከተጠቀመ የመፍጠር ችሎታውን በማዳበር ራሱንና አካባቢውን በመለወጥ በስምምነት ሊኖር እንደሚችል ነው። በአምስተኛው ክፈለ ዘመን የተነሳው ሶሎን የተባለው መሪ ይህንን መመሪያ በማድረግ በጊዜው የሰፈነውን የጭቆና አስተዳደር በአመጽ ሳይሆን በመግባባትና ሰዎችን በማሳመን በጨቋኝና በተጨቋኝ መሀከል ስምምነት ሊደረስ እንደሚችል በማሳየት በጊዜው ከፍተኛ እየተባለ የሚጠራውን የፖለቲካ ሪፎርም ያደርጋል። በቲያትርና በቀልድ ህዝቡን በማሳተፍ አስተሳሰባቸውን እንዲለውጡ በማድረግ ለግሪኩ ድምክራሲና ስልጣኔ እንዲሁም ህዝባዊ የፖለቲካ ተሳትፎ መንገዱን ያመቻቻል። በዚህ አማካይነት ብዙ አዋቂዎችና ተመራማሪዎች ብቅ በማለት በሰው ልጅና በተፈጥሮ መሀከል ያለውን ግንኙነት በአንድ በኩል፤ በሌላ ወገን ደግሞ የሰውን ልጅ ታሪካዊ ሚናና የማሰብ ኃይል በተለያዩ መልክ በመተርጎም ዕውቀትን ከጠባብ ክልልና አስተሳሰብ በማለቀቅ በሰፊው እንዲሰራጭ ያደርጋሉ። ይህ ሁኔታ በግሪክ ስልጣኔ ውስጥ ሁለት ሊገናኙ የማይችሉ አስተሳሰቦችን ይዞ ወጣ። በሶክራተስና በፕላቶ በአንድ ወገን፤ በሌላ ወገን ደግሞ በቃላት ድርድራና በንግግር በተካኑት በሶፊስቶች መሀከል የተደረገው ውይይትና ክርክር እንዲሁም ደግሞ ጥያቄዎችን እየመለሱ ማንሳትና መልስ ለመመለስ መሞከር የሚያረጋግጠው የቱን ያህል የግሪክ ስልጣኔ ለሰው ልጅ አስተሳሰብ መዳበር በር እየከፈተ እንደመጣና የሰው ልጅም የራሱን ዕድል ወሳኝ መሆን እንደሚችል ያረጋገጠበት ወቅት ነው። ከሆሜር ጀምሮ ወደነ ታላስና ፕይታጎራስ ከዚያም ወደ ሶሎንና ፕላቶን እየዘለቀ የመጣው ፍልስፍናና የስልጣኔ ፈለግ የሰብአዊነትና የግለሰብአዊ ደርጊት ፈጠራን ያረጋገጠበት፤ ከእንግዲህ ወዲያም የሰው ልጅ በዚህ መልክ ብቻ ራሱን በማግኘት ታሪክን እየሰራ በሰላምና በመከባበር ሊኖር እንዲችል መስመር የከፈተ ነው። ይህ ብቻ ሳይሆን ውስጣዊ የህብረተሰብ ግንኙነት በተለያዩ ድሮች ሲተሳሰርና ህዝቦችም የማሰብ ኃይላቸው ሲዳብር እንዲሁም ደግሞ መሪዎች ታሪካዊና ሞራላዊ ተግባራቸውንና ግዴታቸውን ሲያሟሉ አንድ ህዝብ በዚህ በመታገዝ የውጭ ወረራን መክቶ መመለስና በድል መወጣት እንደሚችል በነሶሎን የተቀደደው የግሪክ ስልጣኔ ፈለግ ያረጋግጣል። በዚህም ምክንያት ግሪክ በጊዜው ኃይል ተብሎ በሚጠራው በፐርሲያ አገዛዝ የተሰነዘረባትን ጥቃትና ወረራ በቀላሉ ልታሸነፍ ችላለች። በሌላ ወገን ደግሞ አንድ አገዛዝ ታሪካዊ ግዴታውን ሲዘነጋ፤ ከህብረተሰብአዊ ስምምነት ይልቅ ራሱን ከህብረተሰቡ ከፍ አድርጎ ዩኒቨርሳል መሰረተ-ሃሳቦችን ሲጥስ ህብረተሰቡንም ወደ ውርደት እንደሚጥለው ነው።

ይህ ሁኔታ የፓርመናይድስን ፈለግ ለተከተሉ ደቀ-መዝሙሮች በር በመክፈት ሰዎች በማሰብ ኃይላቸው እንዳይጠቀሙና የራሳቸው ገዢ እንዳይሆኑና ህልማቸውም በጦርነትና በስግብግብነት ላይ የተመሰረተ እንዲሆን መንገዱን ያዘጋጃል። ብዙ ደቀ-መዝሙሮችንም በማሳሳት የማሰብ ኃይላቸው እንዲታፈንና አብዛኛው ህዝብ የገዢ መደቦች ተገዢ እንዲሆን በማድረግ ዕድሉ ጦርነትና መስቃየት እንዲሆን አዲስ ፈተና ውስጥ ይከቱታል። በፓርሜናይድስ ፍልስፍና መሰረት ሀቅ(truth) የሚባል ነገር እንደሌለና አንድ ነገር ሊከፋፈል(indivisible) እንደማይችል፤ ስለሆነም ሊለወጥና ሊቀሳቀስ እንደማይችል ያረጋግጣል። በፓርሜናይድ ፍልስፍና መሰረት የሰው ልጅ አስተሳሰብና ዕውቀት በቀጥታ በሚታዩ ነገሮች የሚወሰን ሲሆን፤ ከዚህ ተሻግሮ በመሄድ የተፈጥሮን ህግ በመረዳት የሳይንስና የሙዚቃ ዕውቀቶች ባለቤት አይሆንም። ይህ አስተሳሰብ ሙሉ በሙሉ የፕይታጎራስን ፍልስፍና ይቃወማል። እንደሚታወቀው የፕይታጎራስ መሰረታዊ

ፍልስፍና ነፍስ(soul) ከአካል(body) በላይ እንደሆነና ወደ አግዚአብሔር እየተጠጋ በመሄድ በቁጥር አማካይነት የዩኒቨርሲቲን ህግ በመረዳት የኑሮውንም ሁኔታ መለወጥ እንደሚችል ነው። በፍልስፍናው መሰረት አግዚአብሔር የንብርሱን በቁጥር ውስጣዊ ህግ አማካይነት በስነስርዓት አዘጋጅቶ እንደተፈጠረ ሲያመለክት ፣ አግዚአብሔር አንድ ሲሆን ዓለም ደግሞ በተለያዩ መልኮች የምትገለጹና ብዙ ልዩ ልዩ ነገሮችን ያቀፈች ነች። ስለዚህም ማንኛውም ፍጡር እዚያው በዚያው አንድም ብዙም ነው። ለምሳሌ እንደሰው እያንዳንዳችን እንደ አንድ ሰው እንቆጠራለን። በሌላ ወገን ደግሞ ሰውነታችን ልዩ ልዩ ክፍሎች አሉት። የልዩ ልዩ ክፍሎችን የተጣመራ ስራ እንደ ሰው እንድናሰብና እንድንቀሳቀስ እንዲሁም ደግሞ አዳዲስ ነገሮችን እንድንፈጥር ያስችለናል። ስለዚህም ዓለም በቅራኔ ህግጋት የምትገዛ ናት። ጨለማና ብርሃን ፣ ቀዝቃዝና ሙቀት ፣ ሰማይና ምድር ፣ በህይወት መኖርና መሞት ፣ ደስታና ሀዘን... ወዘተ. እነዚህ በአጭሩ የተፈጥሮን የቅራኔ ህግጋት ሲያመለክቱ እንደኛው ከሌለው ተነጥሎ በፍጹም ሊኖር እንደማይችል ነው። ይህ የቅራኔዎች ህግጋት መኖር ደግሞ ወደ ስምምነት የሚያመራ ነው። በዚህም ቁጥር ፣ ስምምነትና(harmony) ሙዚቃ መሰረታዊው የፕይታጎራስ ፍልስፍና ሲሆኑ ፣ ፓርሜናይድ ግን ይህንን ይቃወማል። ሶፊስቲሻዊው የፓርሜናይድ መመሪያ ብዙ ተከታዮችን በመመረዝ የሚቀጥለው ትውልድ በሰሜትና በራሱ ፍላጎት ብቻ የሚመራ በመሆን መስፋፋትና ጦርነት እንደ ዋና ተግባሩ አድርጎ በመውሰድ ህዝቡን ለማያስፈልግ ወረራና ዕልቂት በመዳረግ አቴንን አዳከመ። በተጨማሪም እነዚህ በፓርሜናይድ ፈለግ እንደ አሸን የፈለቁት ከሀዲዎች ከጠላቶቻቸው ጋር በማበር የአቴንን ሸንፈት በማፋጠን ዝናዋን አጓደፉ። የሶፊስቶች የበላይነት ፣ በሰሜትና በግብዝነት መመራት ወድቀትን ማስከተሉ የሌሎችን ሀቀኛውን መንገድ የሚፈልጉትን ሀሞት ግን ማስቆረጥ አልቻለም። ስለዚህም የጥቂት ሰዎች በሰሜት መነዳት ፣ አልሰማም ማለትና አርቆ ማሰብ ያለመቻልና ይህንን በሰሜት መነዳት መዋጋትና ሳይንሳዊ መሳሪያ የመፈለግ የሌሎች ታሪካዊ ተግባር ሆነ።

ይህንን የሶፊስቶችን በሰሜትና በግብዝነት ላይ የተመሰረተ ፍልስፍና ለመቋቋም ሶክራትስ ቀጥሎ ደግሞ ደቀ-መዝሙሩ ፕላቶ ከፍተኛ ትግል ጀመሩ። የሰው ልጅ አስተሳሰብ ለምን ወደዚህ አጥፊ ሁኔታ ላይ እንደሚያመራና ራሱን አጥፍቶ ህብረተሰቡንም ለውድቀት መዳረግ እንደሚችል ማውጣትና ማውረድ ጀመሩ። በሁለቱ ፈላጊዎች ዕምነት መሰረት የተሳሳተ አመለካከት በጊዜው በአቴን ከተማና በተለይም በገዢው መደብና መንግስታዊ መዋቅሩ ዘንድ እንደተስፋፋና ይህንንም መቋቋም እንደሚያስፈልግ በመገንዘብ የሞትና የሸረት ትግል ማድረግ ጀመሩ። ለዚህ ደግሞ ራሱን በራሱ መጠየቅና የአንድን ነገር አነሳስም ሆነ ምንጭ ለማግኘት ጥያቄዎችን ማንሳትና ራሱን መለል መጠየቅ(self intrrogation) የትግል መሳሪያና አራሱን መልሶ ማግኘያ ዘዴ እንደሆነ አረጋገጡ። በመሆኑም የዕውቀት ዋናው ምንጭ ጭንቅላት እንደሆነና ሀቀኛ ሃሳብ(idea) ከጭንቅላት ውስጥ እንዲፈልቅ አረጋገጡ። ስለዚህም የሰው ልጅ በተፈጥሮ ህግ እንደሚገዛና የሶፊስቶችን አመለካከት ፣ በተለይም ህግና ዕኩልነት በገዢዎችና ኃይል ባላቸው ብቻ ተለክቶ የሚሰጥና ከዚህ ውጭ የሰው ልጅ ሙብት ሊረጋገጥ አይችልም የሚለውን የመጀመሪያውን የፖዘቲቭ ህግ ምንጭ የሆነውን መመሪያ ትክክል አለመሆኑን በማሳየት ለግለሰብ ነፃነት የሚሆነውን መመሪያ ጣሉ። ይህንን መመሪያ በማድረግ በፕሮክላስ አገዛዝ ዘመን በሶፊስቶች አስተሳሰብ የተበከሉትን ወጣት ትውልድ ማስተማርና ጭንቅላታቸውን ማቃናት ጀመሩ። በዚህም መሰረት የሶክራትስና የፕላቶን አስቸጋሪ ግን ደግሞ ፍቱን ራሱን ከቆሻሻ አስተሳሰብ የሚያለቅቅ የጥያቄና መልስ መመሪያ መፈተኛ በመሆን ወጣቱ ትውልድ ራሱን እንዲጠይቅ ፣ ለምን ይህን ሆነ ያንን የተሳሳተ አስተሳሰብ እንደሚከተል ፣ ምንስ እንደሚያስገድደው በመጠየቅ ጭንቅት ውስጥ ከተቱት። በዚህ መልክ ብቻ አንድ ህብረተሰብ ራሱን ሊለውጥና የራሱን ዕድል ሊወስን ይችላል ብለው በማመን ዓለም አቀፋዊ ተቀባይነት መመሪያ የሚሆን ፍልስፍና አበረከቱ።

በተለይም በሶስቱ የፕላቶን ጽሁፎች በሪፑብሊክ ፣ በቲሚያውስና በክሪታስ ውስጥ የሰፈሩት መሰረተ ሀሳቦች የሚያረጋግጡት ራሱን መልሶ መለል በመጠየቅ ወደ ሀቀኛው መንገድ ለመድረስ የተደረገ ፈተና ነው። በዚህም መሰረት ፣ አንድ ህብረተሰብ ከትውልድ ትውልድ በተለልፈ መጥፎ አስተሳሰብ ከተጠመደና ራሱን መጠየቅ ካልቻለና ካለወጠ ህብረተሰቡ ወደ መዝቀጥና ልቅ-አገዛዝ እንደሚወርድ ያመለክታል። በዚህ ዐይነት ሁኔታ ውስጥ በስልጣን ጥም የሰከሩ የኦሊጋርኪ አገዛዛቸውን በማጠናከር ህብረተሰቡን ከአንድ አዘቅት ወደ ሌላ በመምራት ሊወጣ የማይችለው ማጥ ውስጥ በመክተት ከስልጣኔ እንዲርቅና ዘለዐለሙን በጨለማ አገዛዝ እንዲቆራኝ ያደርጉታል። በዚህም ምክንያት ሀብት ማካበትና በስልጣን መባለግ የገዢው መደብ ኖርም በመሆን ህብረተሰቡ እንዲቀበለው ያደርጋሉ። ይህ የሶክራትስና የፕላቶን ዲያሎግ የዛሬውን የኢህአዴግ የብልግና አገዛዝና ጭንቅላት መታወር ሲያረጋግጥ ፣ በዚህ አስተሳሰብ ጭንቅላታቸው እንዲታወር የተደረጉት

ካድሬዎች ወደ ጥፋት እንደሚያመሩና ሀብረተሰቡን ወደ አልባሌ ቦታ በመግፋት ኑሮውን እንደሚያዘበራቀቁት ነው። ስለሆነም በሶክራቶስም ሆነ በፕላቶን ፍልስፍና መመሪያ መሰረት አንድ ሀብረተሰብ ከራሱ ባሻገር ማሰብና የተፈጥሮን ህግ ተረድቶ ሁኔታዎችን መለወጥ እንዳለበት ያስተምሩናል። በፍልስፍናው መሰረት አንድ ነገር በውሰብሰብ መልክ ሲገኝ ፣ የአንድ ነገር ሂደትም ሆነ ዕድገት ከሌሎች ተነጥሎ በፍጹም ሊታይ እንደማይችል ያረጋግጣል። በሌላ አነጋገር ሰውም ሆነ በተፈጥሮ ውስጥ የሚገኙ ነገሮች ተደጋግፈውና በቅራኔ ህግጋት እየተመሩ ነው መኖር የሚችሉት። አንዱ ሌላውን አጥፍቶና የበላይነትን ብቻውን ተቀዳጅቶ ሊኖር የሚችልበት ሁኔታም ሆነ ሃገር በፍጹም የለም። አንድ የገዢ መደብም ሆነ ሌሎች ሀብት ያላቸው በአርግጠኝነት መኖር የሚችሉት የሌሎችንም ፍላጎትና የመኖር መብት ሲያውቁና በዩኒቨርሳል ህግ መሰረት ሲመሩ ብቻ ነው። አንድኛው የሀብረተሰብ ክፍል ተንደላቆ እየኖረ ሌላው ደግሞ በድህነት እየማቀቀ አንድ ሀብረተሰብ ጤናማ ሊሆን በፍጹም አይችልም። በአንድ ሀብረተሰብ ወስጥ የተወሰኑ በጠቅላላው ህዝብ ዘንድ ተቀባይነት ያላቸው ኖርሞች መኖር አለባቸው። መደጋገፍና ለሌላው ማሰብ ሀብረተሰብአዊ ኖርሞች ናቸው። እኩልነት የሚለውም መሰረተ ሃሳብ ከዚህ የመነጨ ሲሆን ፣ኖርማቲቭ ባህርይ ነው ያለው። በሌላ አነጋገር ፣ ሁሉም የሀብረተሰብ ክፍሎች በመቀሰ እንደተከረከሙ ዛፎች እኩል ይሆናሉ ማለት ሳይሆን ሀብረተሰብአዊ ሚዛን እንዳይኖር መጠበቅ ያለባቸው የሀብረተሰብ ህጎች መኖራቸውን ነው የሚያመለክተው። የዲሞክራሲው መሰረተ-ሃሳብም ይህ ነው።

እዚህ ላይ የሚነሳው ጥያቄ ይህ ወርቅና ብሩህ መመሪያ እያለ ታዲያ የሰው ልጅ ለምን እየመለሰ እየመለሰ ወደ አዘቅት ውስጥ ይወድቃል? ለምንስ የራሱን ዕድል በራሱ መወሰን ይሳነዋል? ለምንስ በጥቂት አሳሳቾች በመመራት ወደ ጥፋት ያመራል? እንደሚታወቀው የሰው ልጅ ጭንቅላት የተረጋጋ አይደለም። ተለዋዋጭ ነው። በዚህ ላይ ደግሞ አስቸጋሪውንና ግን ደግሞ ወደ ሀቅ የሚመራውን መንገድ ከመፈለግና አሱን ከመከተል ይልቅ ቶሎ ብሎ ሀብት ሊያገኝ የሚችልበትን ወይም ደግሞ ደስታን የሚጎናጸፍበትን መንገድ ይከተላል። ይህንን የተገንዘቡ ጥቂት ለስልጣን የቋመጡ የውሸት ቅስቀሳና ስሜታዊ ንግግር በማድረግ አንድ ሀብረተሰብ ቀናውን መንገድ እንዳይከተልና ጭንቅላቱ እንዲታወር ያደርጋሉ። ተረጋግቶ እንዳይኖር በማድረግ ዓላማው በስግብግብ ዐለም ውስጥ እንዲሸከርከር በማድረግ አንዱ ሌላውን እየፈራና እየተጠራጠረ እንዲኖር ያደርጋሉ። በዚህ ላይ ደግሞ ሀይማኖትና ባህላዊ የአኗኗር ዘዴዎች ሲታከሉበት አንድ ሀብረተሰብ ራሱን ማግኘት ይሳነዋል። ጭንቅላቱ በመጋረድ በቀላሉ የሚያያቸውንና ሊፈታቸው የሚችላቸውን ችግሮች እንዳይፈታ ይታገዳል። በዚህ መልክ የአንድ ሀብረተሰብ ጭንቅትና በችግር ዐለም ውስጥ መኖር ከትውልድ ወደ ትውልድ በመተላለፍ ሀብረተሰቡ እየተደናበረ እንዲኖር ይረገማል። በዚህም ምክንያት በአውሮፓ ውስጥ በተለይም በግሪክ የተጣለው የመጀመሪያው የሳይንስ ፈላግ ተግባራዊ ለመሆን የቻለው ከአንድ ሺህ አምስት መቶ ዐመት በኋላ ነው። ለዚህም ነው የአውሮፓ ህዝብ ለብዙ መቶ ዐመታት በጨለማ ዘመን መኖር የተገደደው። ይህንን የጥቂት ሰዎችን ድብቅ ዓላማና አንድ ሀብረተሰብ ለምን ዘለዐለሙን በጨለማ ዐለም ውስጥ ተረግሞ ይኖራል ብለው ሊጠይቁና ሊረዱ የሚችሉት ጥቂት ግለሰቦች ብቻ ናቸው። በዚህም ምክንያት ውሸትና ውሸተኞች የበላይነትን እየተቀዳጁ ይኖራሉ። የሰው ልጅም በየጊዜው በሚፈራረቁ ሁኔታዎች እንዲኖር ይገደዳል።

እንደዚህ ዐይነቱ ውሸት መንገስና ሰዎችም በጨለማ ዐለም ውስጥ መኖር በአውሮፓ ምድር ውስጥ በተለይም በጣሊያን ተስፋፍቶ ነበር። በአስራሶስተኛው ክፍለዘመን የጣሊያን ህዝብ በጨለማ ዐለም ውስጥ የሚኖር ነበር። ሀብረተሰቡ የሚገናኝበትና የሚግባባበት አንድ ቋንቋ አልነበረውም። ሁሉም የተሰባበረና የራሱን ዲያሌክት ስለሚናገር የህዝቡን ጭንቅላት አድሶ ሳይንስን ለማዳበርና አዲስ ሀብረተሰብ ለመገንባት አስቸጋሪ ነበር። የተለያዩት ዲያሌክት ቃላቶች በጣም ረጅጅሞች ስለነበሩ የቋንቋን ሳይንስ አስካክና ሰዎሰው ተክትለው የተዘጋጁ አልነበሩም። በዚህም ምክንያት የሰውን ጭንቅላት የመረበሸና የመበታትን እንዲሁም ደግሞ የራሱን ሚና እንዳይረዳ ያላቸው ኃይል ከፍተኛ ነበር። የኢጣሊያን ሀብረተሰብ በጨለማ ዐለም ውስጥ መኖሩን የተረዳው ዳንቴ የተባለው ፈላስፋ የቋንቋ ህግ መመሪያ ያወጣል። የማያስፈልጉና አንድን ቃል የሚያንዛዙ ፊደሎችን በማውጣት ሳይንሳዊ ፈላግ እንዲይዙ ያደርጋል። ፍቅር ፣ ምኞት ወይም ፍላጎት ፣ ዕድል ፣ መስጠትና ደስተኝነት የሚሉት ፅንሰ-ሃሳቦች ሀብረተሰብአዊ ተቀባይነት እንዲኖራቸው በማድረግ ህዝቡ በህግ እንዲገዛና የሞራል ብቃት እንዲኖረው እንዲሁም ደግሞ አንዱ ለሌላው ማሰብ እንዳለበት ያስተምራል። በዚህ መሰረት ብቻ አንድ ሀብረተሰብ ችግሮችን ሊወጣና ርስ በርሱ በመግባባት ወደፊት መጓዝ እንደሚችል ያመለክታል። ከዚህ ጋር ተያይዞ ለመጨው ትውልድ መመሪያ የሚሆን ሀብረተሰቡን ከጨለማ የሚያወጣ የእግዚአብሔር ስሜዲ የሚለውን ታላቅ መጽሀፍ ይጽፋል። ይህ መጽሀፍ ለሬናሳንስ በር በመክፈት ተግምር እንዲሰራ ያደርጋል።

በኮሚዲው ውስጥ ዳንቴ የሚያመለክተው የመንፈስን ከጨለማ ወደ ብርሀን ጉዞ ነው። በመጀመሪያው ጉዞው ፣ ዳንቴ እንደ ሌሎች ሰዎች ሁሉ በገሀነሙ-አሳት ውስጥ እንዳለ ይገነዘባል። በዚህም መሰረት ትልቅና አንድ ወጥ መንገድ የሌለው በአውራጃዎች በተከበበ ጫካ ውስጥ እንደተጣለ ይገነዘባል። አውራጃዎች ሊበሉትና ሊቃረቱት ሲያረጋገጡት በጭንቀት ዐለም ውስጥ እንዳለ ይረዳል። በዚህ ጭንቀት ዓለም ውስጥ እንዳለ ሸርጂል የምትባል በቢያትሪክስ ተልካ እንደመጣችና ከዚህ ጨለማና አስፈሪ ዐለም ውስጥ እንደምታወጣውና ወደ ጸጋውና ገነቱ ዓለም ውስጥ እንደምትመራው እንደተላከች ታስባለች። ለምን እኔን ብቻ ብሎ ይጥቅታል። አሳም ይህንን አሁን ልነግረህ አልችልም ትለዋለች። በመጀመሪያው ጨለማውንና ጠመዝማዛውን መንገድ መጨረስ እንዳለበት ታስረዳለች። ዳንቴ ግን ከዚህ ጭንቀት ለመውጣት ቶሎ ቸኮለ። ይሁንና ፍቅር እንደምትከተለው ስለተረዳ በመጀመሪያ ፈተናውን ማለፍ እንዳለበት ተረዳ። ይህ ገሀነሙ አሳት ግን በእርግጥ የሚኖር አይደለም። ሜታፎራዊ አነጋገር ሲሆን የእንግሊዙን ፈላስፋ የሆበስን ግለሰብአዊ ጥቅምን ማሳደድ የሚያመለክት ፣ የሰግብግብነት ፣ የራስን ፍላጎት ብቻ የሚያሟላ ዓለም ነው። ስለዚህም ገሀነሙ-አሳት ፍርሀትን ፣ ሰግብግብነትን ፣ በጊዜያዊ ጥቅም መደለልንና ክብርን መሸጥ እንዲሁም ቁም-በቀልነትን የሚገልጽ የአእምሮ በሽታ ነው። ሰዎች አርቀው ማሰብ ሲሳናቸው ክፉ የተባለውን ነገር ሁሉ ከማድረግ መቆጠብ እንደማይችሉ የሚያመለክት ትልቅ የጭንቅለት በሽታ ሲሆን ፣ ጥቂት ሰዎች በተወሰነ አስተሳሰብ ውስጥ በመዋዠቅ ወደ ጥፋት እንደሚያመሩና ለሌላውም እንደሚተርፉ ዳንቴ ያስተምረናል።

በመቀጠልም ፣ ዳንቴ በጉዞ ላይ እንዳለ ከሀጢአተኞች ጋር ይገናኛል። ዘላለማቸውን ሙቀትና ቀዝቃዛ ውሃ እየተፈራረቀባቸው በሰሩት ሀጢአት እየተወነጀሉ እንደሚኖሩ ይገነዘባል። እነዚህ ሀጢአተኞች የማሰብ ኃይላቸውን መጠቀም ያልቻሉና በእግዚአብሔር የሚያሾፉ ናቸው። የተፈጥሮን ህግ በመጣስ በምድር ላይ በነበሩበት ዘመን ብዙ ሀጢአት የሰሩ ናቸው። እነዚህን ሁሉ ይመለከታል። ይህ በእንደዚህ አያለ አንዱ ሀጢአተኛ በሀጢአቱ ከመጸጸቱ ይልቅ መጥቶ ይጨህባቸዋል። እግዚአብሔርንም ይሳደባል። ዳንቴ እዚህ ላይ የሚያመለክተው የብዙ ሰዎችን በወንጀላቸውና በሀጢአታቸው ለመጸጸት አለመቻልና ወደ ቀናው መንገድ ተመልሰው ጥሩ ነገር ለመስራት ጥረት ያለማድረግ ነው። በእርቆ አስተሳሰባቸው መጠቀም የማይችሉ ከአንድ ስህተት ወደ ሌላ በመሸጋገር ራሳቸውን አስቃይተው ሌላውንም ለጥፋት የሚዳርጉ መሆናቸውን የሚያመለክት ትምህርት ነው። በዚህ መልክና ውስብስብ የጨለማውና አስፈሪው ጉዞው ዳንቴ ብዙ ሀጢአተኞችን ፣ ነፍስ አጥፊዎችን ፣ ከሀዲዎችን ፣ ሃገር ሻጪዎችን ፣ ቀጣፊዎችንና የተፈጥሮ ህግጋትን የሚጥሱትን የዘመት ስራ ፈጻሚዎችን በሙሉ ይመለከታል። ያዝናል ፣ ይጸጸታል። ስለዚህም ራስን ከዚህ ሀጢአት ለመለቀቅና ቀናውን መንገድ ለመያዝ የግዴታ ራስን ማጽዳት እንደሚያስፈልግ ይገነዘባል። በዚህ እጅግ አስቸጋሪ ግን ደግሞ በሚቻል ራስን የማጽዳት ዘመቻ የሰው ልጅ በስምምነት በመኖር በምድር ላይ ገነትን መመስረት እንደሚችል ያመለክታል። ይህ ኮሚዲያ ለሚቀጥለው ትውልድ መመሪያ በመሆን በኢጣሊያን ምድር እንደነ ሊዎናርዶ ዳቪንቺና ሚካኤል ኤንጀሎ እንዲሁም ለፔትራርካስና ሌሎች የሳይንስና የፈላስፋ ሰዎች ትምህርት በመሆን ራናሳንስ ለተባለው ታልቅ እንቅስቃሴ በር ይከፍታል። ከዚያ በኋላ ነው በኢጣሊያን ብቻ ሳይሆን በጠቅላላው በምዕራብ አውሮፓ ውስጥ ትልቅ የጭንቅለት እንቅስቃሴ የተጀመረውና ቀስ በቀስ ግን ደግሞ በእርግጠኝነት ውጤት እያሰገኘ የሄደው። በዚህ ከፍተኛ የጭንቅለት ስራም ነው ብዙ የአውሮፓ ሃገሮች ከድህነት ፣ ከረሀብ ፣ ከተሰቦና ከወጣ በሽታ በመለቀቅ ዕውነተኛ ነፃነትን መቀዳጀት የቻሉት። እንደነ ኩዛኑስ ፣ ኬፕላርና ላይብኒዝ የመሳሰሉት ፈላስፎችና የሳይንስ ሰዎች ሊፈልቁና የአውሮፓን ዕድገት አቅጣጫ ሊያሰዙ የቻሉት በዚህ በግሪክ ፈላስፎችና በዳንቴ በተቀደዱት መመሪያዎች ብቻ በመመራት ነው።

በአውሮፓ ምድር እንደዚህ ዐይነት ከፍተኛ ጭንቅለትን የሚያድስና ታሪክን የሚያሰራ ምሁራዊ እንቅስቃሴ ተካሄዶና ፍልስፍናው እጅግ በአማሩ ከተማዎችና የቤተክርስቲያን አሰራሮች ተግባራዊ ሆኖ አሁንም የአውሮፓ ህዝብ እየተመላለሰ ለጦርነትና ለበሽታ የተጋለጠበት ዘመን ነበር። በሀይማኖት ልዩነት ተሳቦ በፕሮቴስታንቶችና በካቶሊኮች መሀከል የተካሄደው ሰላሳ ዐመት የፈጀ መጨፋጨፍ ለብዙ ሰዎች ህይወት መጥፋት ምክንያት ሆኗል። በብዙ ሚሊዮን የሚቆጠር ገበሬ በዚህ አረመኔያዊ ርስ በርስ መጨፋጨፍ በመሞቱ በብዙ ቦታዎች የምርት እንቅስቃሴዎች ተዳክመዋል። ከተማዎች ፈራርሰዋል ፣ የግድ እንቅስቃሴዎች ተዳክመዋል። በሴቶች ላይ የተካሄደው የማቃጠል ዘመቻ ለብዙ ሴቶች ህይወት መጥፋት ምክንያት ሆኗል። እነዚህ ሁሉ የሰውን ህይወት ጨረሽ ጦርነቶችና ሃገር አፍራሽ ተግባሮች የተካሄዱት በተራው ህዝብ አማካይነት አይደለም። በገዢዎችና በሀይማኖት መሪዎች በተቀሰቀሰ ጦርነት ምክንያት ነው። ገዢዎችና

የሀይማኖት መሪዎች አርቆ አስተዋይነታቸውን ከማስቀደማቸው ይልቅ በሰሜት እየተገፋፋ ባካሄዱት ግብግብ ነው። ይህንን ሁኔታና በተለይም ደግሞ በመጨረሻ ምንም ዓይነት ሀብረተሰብአዊ ለውጥ ሊመጣና ተደላድሎ መግዛት የማይቻል መሆኑን የተረዱት በ17ኛውና በ18ኛው ክፍለ ዘመን ብቅ ያሉት ፈላጊዎች፣ የግጥምና የቴክኒክ ሰዎች ማስተማር የጀመሩት አሁንም ቢሆን የግዴታ የሰው ልጅ በከፍተኛ ደረጃ ጭንቅላቱን በማደስ ራሱን ማግኘት እንዳለበት ነው። እያንዳንዱ ግለሰብ የራሱ ህይወት ባለቤት ሲሆንና በዚህች ምድር ታሪካዊና የሞራል ኃላፊነት ያለው መሆኑን ሲረዳ ብቻ ትርጉም የሌለው የርስ በርስ ጦርነት እንደሚቆም ወይም እንዲወገድ በተለይም ሺለር የተባለው የጀርመን የቴያትር፣ የግጥምና የታሪክ ደራሲና ተመራማሪ በመቶ በሚቆጠሩ ጽሁፎቹ ያመለክታል። አንድ የጀርመን ጸሀፊ ይህንን አስመልክታ ባስቀመጠችው መሰረት የሰው ልጅ የአስተሳሰብ ዘዴውን ካልለወጠ(Method of thought) መልሶ መለልሶ የሰራውን ስራ እንዲያወድምና እንደገና ሀ ብሎ እንደሚጀምር ታስገንዝባለች። „ Schiller sees the way toward ennoblement of the individual, upon which all improvement in political affairs depends, in the education of emotions up to those airy heights where those emotions correspond with reason. Only if the individual person perfects himself, will the character of the nation be improved, and only then does political progress occur.” በሌላ አነጋገር አንድን ህዝብ ነፃ የሚያወጣውና ታሪክ እንዲሰራ የሚያስችለው አንድ መሪ ነኝ የሚል ትልቅ ዲስኩር ስለሰበከ አይደለም። አንድ ህዝብ የሰልጣኔ ባለቤት መሆን የሚችለው እያንዳንዱ ግለሰብ አርቆ የማሰብ ኃይሉን በመጠቀም ራሱ የራሱ ዕድል ወሳኝ መሆኑን ሲረዳ ብቻ ነው። እያንዳንዱ ግለሰብ የአንድ ሀብረተሰብ አካል መሆኑን ሲረዳና አንዱ ከሌለው ተነጥሎ ብቻውን መኖር እንደማይችል የተገነዘበ ብቻ እንደሆነና ልዩነትን በውይይት ብቻ በመፍታት ልዩነትና አንድነት ተጣምረው ሊሄዱ የሚችሉ፣ አንደኛው ከሌለው ተነጥሎ ሊጓዝ መሄድ የማይችል መሆኑን ግንዛቤ ውስጥ ሲገባ ብቻ ነው። በዚህ ዓይነቱ ሰላምንና ብልጽግናን አጎናጸፊ እንቅስቃሴ ውስጥ የምሁሮች ሚና ከፍተኛ ቦታ ይኖረዋል። ደራሲዎችና የቴክኒክ እንዲሁም የሰዕልና የአርክቴክቸር ሰዎች በታሪክ ውስጥ የግለሰቦችን አስተሳሰብ በማነጽ ከፍተኛ ሚናን ይጫወታሉ። ይህ ደግሞ ሊሆን የሚችለው አሁንም እነዚህ ምሁራን በትክክለኛ ፍልስፍና ሲመሩ ብቻ ነው። የተዘበራረቀ ዕውቀት በሰፊነት ዐለም ውስጥ ከቶውንም ጭንቅላት ዕውነተኛ ተሀድሶ ሊያገኝ በፍጹም አይችልም። ይህንን በሚመለከት አዋቂዎች በአንድ ሀብረተሰብ ውስጥ የሚኖራቸውን ታሪካዊ ሚና ፍሪድሪክ ሺለር በብዙ ጽሁፎቹ ውስጥ ያመለክታል። በተለይም፣ “ምን ማለት ነው? ለምንስ ፍጻሜ አንድ ሰው የዓለምን ታሪክ ማጥናት አለበት?”(What is, and to What End do we study universal history ?) በሚለው ለተማሪዎች ባቀረበው ትምህርታዊ ጽሁፍ፣ የሰው ልጅ ታሪክ በጣም ሰፊና ፍሬያማም እንደሆነ፣ በሌላ ወገን ደግሞ አርቆ ማሰብ በመቻሉም ሆነ ይህንን ባለመጠቀሙ እየተፈራረቀ ለታሪክ ስራም ሆነ ጥፋት ራሱ ተጠያቂ እንደሆነና የሞራል ብቃትነቱም ሆነ ድክመቱ በዚህ የታሪክ ስራ ውስጥ እንደሚሸከረከርና ማንኛውም ትውልድ ይህንን ማጥናት እንዳለበት ምክር ይለግሳል። የፍሪድሪክ ሺለር የዩኒቨርሲቲ ታሪክ አተናተን እንደማንኛውም የታሪክ ጽሁፍ አቀራረብ ሳይሆን የሰውን ልጅ ደካማና ጠንካራ፣ አስተዋይነትና በሌላ በኩል ደግሞ በስህተት ዓለም ውስጥ ዘፍቆ ራሱን እንደሚያስቃይ ነው የሚያመለክተው። ስለዚህም ይላል ፍሪድሪክ ሺለር፣ የሰው ልጅ በታሪኩ ውጥ እየተነሳና እየወደቀ ታሪክን መስራት እንደቻለ፣ ዕድ-ጥበብን እንዳደበረ፣ ከተማዎችን እንደመሰረተ፣ ንግድን ማስፋፋት እንደጀመረና በዚህ አማካይነት እየተሳሰረ እንደመጣና ባህልን ማዳበር እንደጀመረ እጅግ በሚጥም መልክ ያቀርባል። ስለሆነም የሰው ልጅ ከፈለገና ካሰበበት ከፍተኛውን የሞራል ብቃት በማግኘት ታሪክን እየሰራ በስምምነት ሊኖር እንደሚችል ያመለክታል። በፍሪድሪክ ሺለር ዕምነትም ድራማና ሌሎች ልዩ ልዩ ጥበቦች የሰውን ልጅ ጭንቅላት በመኮትኮት ከፍተኛ ሚናን እንደሚጫወቱ ያብራራል።

የአእምሮና የመንፈስ ዕድገት ሁኔታ ድርጊታችንን ይወስናሉ!!
 ከአጠቃላይ ወደ ተጨባጭ ትንተና

የማንኛውም ሰው ድርጊት በአዕምሮው ሆነ በመንፈሱ ትዕዛዝ እንደሚወሰን ፈላጊዎችም ሆነ የህሊና ሳይንስ ተመራማሪዎች ያስረዳሉ። የየግለሰቦችም መጥፎና ጥሩ ድርጊት ከልጅነት ጀምሮ በአስተዳደራቸውም ሆነ በአካባቢያቸውም በሚያዩትና ሳያወቁ በሚቀሰሙት እንዲሁም ደግሞ ከትምህርት ቤት በሚያገኙት የትምህርት ዐይነት ይወሰናል። ፕላቶ እንደሚለው ከሆነ ማንኛውም ሰው ከተደበቀ ሃሳብ ጋር እንደሚፈጠር ሲያስረዳ፣

በዐይን የሚታዩ ተጨባጭ ነገሮችም ሆነ ሁኔታዎች ሃሳብን በመገንባትና በድርጊት ላይ ሚና እንዳላቸው ይናገራል። አራትተለስ ግን የአንድ ሰው አስተሳሰብ በሚታዩ ነገሮች ብቻ እንደሚቀረጽና ድርጊቱን እንደሚወስን ያመለክታል።

በሶክራቲስም ሆነ በፕላቶን ፍልስፍና መሰረት መንፈስ(Soul) በሰው ልጅ ህይወት ወስጥ ከፍተኛውን ቦታ ይይዛል። ፕላቶን ህግ(the Law) በሚለው መጽሀፉ ውስጥ መንፈስ አራት በራሱ የሚያንቀሳቅስ ኃይል(self-initiating motion) ነው ብሎ ያስቀምጣል። ስለዚህም በአካል ላይ የበላይነት እንዳለውና የአዋቂነት ምንጭ(intelligence) እንደሆነ ይገልጻል። ይሁንና ይህል ፕላቶን ፣ ከውጭ ወደ ጭንቅላት ውስጥ የሚገቡ መጥፎም ሆነ ጥሩ ነገሮች በመንፈስ ላይ ተጽዕኖ እንደሚኖራቸው ሲገልጽ ፣ በተለይ መጥፎ አስተዳደግና ከትውልድ ወደ ትውልድ ሲሸጋገር የመጣ ባህል መንፈስን የመረበሽ ባህርይ እንዳለው ወይም ጭንቅላትን እንደሚጋርድ ይናገራል። „No one is willingly bad; the bad man becomes bad because of some faulty habit of body and a stupid upbringing, and these are unwelcome evils that come to any man without his choice.“ በፕላቶን የህሊና ሳይንስ መሰረት መንፈስ በሶስት ክፍሎች የተከፈለ ሲሆን ፣ እነሱም አርቆ የማሰብ ወይም ነገሮችን የማመዛዘን ክፍል ፣(the rational part) የመንፈስ ጥንካሬ ያለው ክፍልና(the spirited part) ሰግብግብ ወይም በቀላሉ ሊታለል የሚችል(the appetitive part) ክፍል ናቸው። እነዚህ የተለያዩ ክፍሎች ግን አዚያው በዚያ እንዳሉና እንደተጨባጭ ነገር ተከፋፍለው እንደሚገኙ ማጤን ያስፈልጋል። ከነዚህ ሶስት ክፍሎች ውስጥ የመንፈስ ጥንካሬ ክፍል ከፍተኛውን ቦታ ሲይዝ ሊሞት የሚችል እንዳይደለ ፕላቶን ይገልጻል። ስለዚህም አርቆ የማሰብ ኃይል ክፍል ወደ መንፈሳዊው ጥንካሬ ክፍል የሚጠጋ ሲሆን በሰዎች ድርጊት የሚገለጽ ነው። በሌላ አነጋገር እንደ ሰዎች የመንፈስ ጥንካሬ ደረጃነት አርቆ የማሰብም ሆነ ያለማሰብ ኃላቸው ይወሰናል ማለት ነው። የመንፈስ ጥንካሬ በራሱ ደግሞ በየጊዜው ራሱን ከመጠየቅና ጭንቅላትን ከማደስ ጋር ተያይዞ የሚሄድ ነው። ከዚህ ጋር ተያይዘው ተንኮል ወይም ተንኮል አለመሰራት ፣ ርህራሄነት ወይም አረመኔነት አዚያው በዚያው የሚገኙ ናቸው። እነዚህ የተለያዩ ድርጊቶችም ሊገለጹ የሚችሉት እንደ የግለሰብ የመንፈስ ጥንካሬና መላላት ሁኔታ ነው። ይህ የፕላቶን መንፈስን በሶስት መከፋፈል በሰው ልጅ ጭንቅላት ውስጥ የማያቋርጥ ትግል እንዳለ የሚያሳይ ነው። የሰው ልጅ አስተሳሰብ ተለዋዋጭና እንደየ ሰው አስተዳደግ ፣ ያለበት አካባቢና የዕውቀት ዐይነት እንደየሁኔታው ሊፈራረቅ እንደሚችል ነው የሚያመለክተን። የሺክሰፕርም ስራ ይህንን የሰዎችን አስተሳሰብ በጉዞ ላይ እንዳለና ተለዋዋጭ እንደሆነ ነው የሚያረጋግጥልን።

ይህንን የፕላቶንን የህሊና ሳይንስ ወይም የመንፈስ አገላለጽ ከሌሎቹ ስራዎች ነጥሎ በፍጹም ማየት አይቻልም። ስለ ሰው ልጅ ስነ-ምግባርና ግብረ-ገብነት የተደረሱት ስራዎች ከመንፈሳዊ ጥንካሬ ጋር በጥብቅ የተያያዙ ፣ ሲሆን በሰው ልጅ ድርጊት ላይም ከፍተኛ ተጽዕኖ አላቸው። በተለይም ትክክለኛ ወይም የተሳሳተ ዕውቀት በሰዎች አርቆ የማሰብ ኃይልና ደርጊታቸው እንዲሁም ደግሞ አንድን ህብረተሰብ በመገንባትም ሆነ ወደ ተሳሳተ አቅጣጫ በመምራት ላይ ከፍተኛ ሚና ይጫወታሉ። ስለዚህም በሶክራቲስም ሆነ በፕላቶን አመለካከት በቀጥታ የምናያቸው ነገሮች (sense perception) የዕውቀት ምንጭ ሊሆኑ አይችሉም። በሌላ አነጋገር አይቶ ፍርድ መስጠትና በዕውነተኛ ዕውቀት መሀከል ከፍተኛ ልዩነት አለ። ስለዚህም አያንዳንዱ ግለሰብ የአንድን ነገር ምንነት ወይም ሁኔታ በሌላ መልክ ሊተረጉመው ወይም ሊረዳው ስለሚችል ይህ በቀጥታ የምናየው ሁኔታና ያንን እንዳለ ለመግለጽ የምናደርገው ሙከራ የዕውቀት ምንጭ ሊሆኑ አይችሉም። የዕውቀት ዋናው ምንጭ አንድ ሁኔታ ለምን እንደዚህ እንደሚሆን ፣ ለምን በሌላ መልክ ለመግለጽ እንደሚችል ተደጋግሞ ጥያቄ ሲነሳና አጥጋቢ መልስ ለመስጠት ሲሞከር ብቻ ነው። ስለዚህም ዕውነተኛ ወይም ትክክለኛ ዕውቀት ዕውነትን ያዘለ ወይም የሚያሳስት አይደለም። በመሆኑም ዓለም አቀፋዊና ሳይንሳዊ ባህርይ ያለው ነው። ይህንን ለመረዳት ቀላል ምሳሌ እንውሰድ። ለምሳሌ በዓለም ላይ ያለውን የኃይል አሰላለፍና በተወሰኑ ሃገሮች ለረጅም ጊዜ የሰፊን ድህነት እንደ ተፈጥሮአዊ አድርገው የሚቆጥሩና ይህም ሁኔታ በጥቂት ሃገሮች ችሮታ ብቻ ጋብ ሊል እንደሚችል የተገነዘብና ይህንንም እንደ ዕውቀት አድርገው የሚያስተምሩ ኢኮኖሚስቶች በየቦታው አሉ። በዚህም ምክንያት በብዙ ሚሊዮን የሚቆጠሩ ሰዎችን ለማሳሳትና አደንቁሮ ለመግዛት በየጊዜው አዳዲስ ሞዴሎች ይወጣሉ። ድህነትን የሚያራዝሙ ፣ ያለውን ያህል ሚዛን የሚያጠነክሩ። ስለዚህም የአያንዳንዱ ህብረተሰብ ጥረት የእንደዚህ ዐይነት አሳሳች ሞዴሎችን የርዕዮተ-ዓለም ምንጭ በመገንዘብ ካለበት ችግር ለመውጣት የሁኔታውን አመጣጥ ታሪክ ሲያጠና ፣ በቀጥታ ከሚያየው ሁኔታ ባሻገር ጠለቅ ብሎ ሲመራመርና ለችግሩ ትክክለኛ መፍትሄ ለመስጠት ትግል ሲያደርግ ብቻ ነው። ስለዚህም ዕውቀትንና የዕውቀትን ምንጭ በሚመለከት ከጥንታዊቱ ግሪክ ጀምሮ እስከ አሁን

ድረስ ከፍተኛና ያልተቋረጠ ትግል ተካሂዷል። እየተካሄደም ነው። ለዚህም ነው በዓለም ላይ ጦርነትና ድህነት በአንድ በኩል ፣ በሌላ ወገን ደግሞ ሀብትና ቆንጆ የአኗኗር ስልቶች እዚያው በዚያው ተፋጠው የሚታዩት። ለዚህም ነው አንደኛ ያለው ምስኪን የዝንተ-ዓለሙን በድህነትና በጦርነት ዓለም ውስጥ ዘፍቆ ችግሮችን መፍታት ተስኖት እየለመነ እንዲኖር የተገደደው።

የፕላቶንን ፍልስፍናና የዕውቀት ምንጭ ኒኮሎስ ኩዛኑስ የተባለው ሳይንቲስትና ቄስ እንዲሁም የካልኩለስን ሂሳብ አንደኛውን ክፍል ፈጣሪ ፍልስፍናውን በማዳበር ማንኛውም ግለሰብ አንድ ነገር የመረዳት ፣(the power of understanding) አርቆ የማሰብ ኃይል እንዳለው ፣(the pwer of reasoning)ነገሮችን መገመት እንደሚችል ወይም በጭንቅለቱ ውስጥ እንደሚታዩት ፣(the power of imagining) አንድን ነገር እንደሚቀሰምና ግምት እንደሚሰጥ(the power of percieving) ያረጋግጣል። ስለሆነም ይህም ኩዛኑስ ፣ የሰው ልጅ አእምሮ አንዱን ነገር ከሌላው የመለየት ፣ የማወዳደር ፣ የማደባለቅ ወይም የማዋህድ ፣ የመነጣጠል ፣ የማወቅ ፣ አርቆ የማየት ፣ የመከፋፈልና ስም የመስጠት ኃይል አለው ብሎ ያስረዳል። ይህ ማለት የአእምሮአችን አገነባብ አንድ ወጥ ነው ማለት አይደለም። በአንድ ጊዜ ብዙ ነገሮች የሚታዩትና ለመለያየት የሚችል ነው ማለት ነው። ይህ ደግሞ ማሰብ ሲቻለና በትክክለና ዕውቀት ሲገነባ ብቻ ነው።

የኩዛኑስ አተናተንን ትክክል መሆኑን በመቀበል ወደ ህሊና ሳይንስ ስንመጣ ደግሞ ከፍሮይድ ለየት ያለ አመለካከት ያለው ፍሪድሪሽ ኸርበርት የሚባለው የህሊና ሳይንስ ተመራማሪ ለአንድ ሰው አእምሮና መንፈስ መገንባት አስተዳደጉ ፣ የትምህርት ዐይነትና አሰጣጥ ዘዴዎች እንዲሁም የሀብረተሰቡ የባህል ሁኔታ እንደሚወስኑ ይናገራል። በአዕምሮና በመንፈስ መሀከል የጠበቀ ግኑኝነት መኖሩን በማረጋገጥ ፣ አንድ አስተማሪ ተማሪው በትክክል እንዲያሰብ ፣ በነገሮች መሀከል መተሳሰር እንዳለ እንዲረዳ ፣ ይህንንም ውጭ ከሚያያቸው ነገሮች ጋር በማገናኘት የማሰብ ኃይሉን ማዳበር እንዳለበት ያመለክታል። ስለዚህም ይህም ፣ የማሰብ ኃይል ዕድገት ሁኔታ ከፍተኛ ቦታን ሲይዝ ፣ በየጊዜው በቀጥታ ከሚያያቸው ነገሮች ጋር መነጋገርና ዕድገታቸውን መከታተልና ሁኔታዎችን መቀየር እንዳለበት ይገልጻል። በመሆኑም ምን ዐይነት አስተሳሰብ ወደ ጭንቅለት ውስጥ እንደሚገባና የአንድን ልጅ የማሰብ ኃይል ጥሩም ሆነ መጥፎ በማድረግ ድርጊቱን እንደሚወስን ያስረዳል። ሪማን የተባለው የጋውስ ተማሪና የሂሳብ ሊቅ ይህንን ሃሳብ በማጠናከር የፍሪድሪሽ ኸርበርት ምርምር የቱን ያህል ለሂሳብ ፈጠራው እንደረዳው ይናገራል። ሪማን ጠለቅ እያለ ባሰበ ቁጥር አዳዲስ ሃሳቦች እንደፈለቁለትና የድሮዎችን ከአዲሶቹ ጋር በማጣመር የማሰብ ኃይሉን እንዳዳበረና አዲስ የሂሳብ ምርምር(set theory) መፍጠር እንደቻለ ይናገራል።

ፍሮይድና የፍሮይድን አስተሳሰብ የሚከተሉ ሰዎች አንድ ሰው ባደገበት ቤተሰብ ውስጥ በሚያገኘው ፍቅርም ሆነ ለማግኘት ባልቻለው ቤተሰብአዊ ፍቅርና እንክብካቤ አስተሳሰቡም ሆነ ድርጊቱ ሊወሰን እንደሚችል ይናገራል። የየግለሰቦችም መጥፎ ድርጊት ከዚህ በበቂው በልጅነት ጊዜ ማንኛውንም ነገር ለማድረግ ካለመቻልና ቤተሰብአዊ ፍቅርን ከማጣት ጋር እንዲያያዝ ይናገራል። ኤሪክ ፍሮም የተባለው ማርክሲስታዊ የህሊና ሳይንስ ተመራማሪ “ሀብረሰብአዊ የህሊና ሳይንስና የሀብረተሰብ ቲዎሪ” በሚለው መጽሀፉ ውስጥ በአንድ ሀብረተሰብ ውስጥ ለረጅም ጊዜ ተንሰራፍቶ የቆየ የአኗኗር ስልት ፣ የአመራረት ዘዴና የምርት ግኑኝነት ሁኔታ በሰዎች አስተሳሰብና ድርጊት ላይ ከፍተኛ ተጽዕኖ እንደሚኖረው በደንብ ያስቀምጣል። ለምሳሌ አንድ የፊዩዳል ሀብረተሰብ ውስጥ የተወለደና እዚያው ያደገ ዘመናዊ ትምህርት ቢቀሰምም የማሰብ ኃይሉና ድርጊቱ በዚያው በፊዩዳል ስርዓት ይወሰናሉ ማለት ነው። ዛሬ በዓለም ላይ ያለውን ሀብረሰብአዊ ችግር ለመፍታት የሚደረገውን ትግል ስንመለከት ኡብዛኛች የሶስተኛው ዓለም ሃገሮች ችግራቸውን ለመፍታት የሚያስችላቸው ሳይንሳዊ መሳሪያ እንደሌላቸው መገንዘብ እንችላለን። አርቆ ማሰብን ከመጠቀም ይልቅ ጉልበትን ያስቀድማሉ። ሀብረተሰብአዊ ሚዛን ለማምጣት ጥረት ከማድረግ ይልቅ የማይሆን ፖሊሲ በመከተል ሀብረተሰብአዊ ትርምስ እንዲፈጠር ሳያስቡት መንገዱን ያመቻቻሉ። የማያስፈልግ አልክ ውስጥ በመግባት ለዕድገትና ለስልጣን እንቅፋት ይሆናሉ። በዚህም የሀብረተሰብአቸው ዕድል በሀዘቡና በኤሊቱ መሆኑ ቀርቶ በውጭ ኃይሎች እንዲወሰን ያደርጋሉ። ይህም ማለት ይህ በፍሮይድ የህሊና ሳይንስ ላይ የተመሰረተው የኤሪክ ፍሮም ትንተና የአንድ ሀብረተሰብ የባህል ዕድገት ሁኔታና የማቴሪያል ሁኔታዎች ለአንድ ልጅ የማሰብ ኃይል ዕድገት ወሳኝ ሚናን እንደሚጫወቱ ነው የሚያረጋግጠው ። ይህም ማለት ስለ አንድ ግለሰብ አስተሳሰብና ድርጊት ፍርድ ከመስጠታችን በፊት የግለሰቡን ሁለመንታዊ ሁኔታ መመርመር ያስፈልጋል። ማንኛውም

ሰው አረመኔ ሆኖ ወይም ዲሞክራት ወይም ደግሞ ተንኮለኛ ሆኖ አይወለድም። የአንድ ልጅ የወደፊት አስተሳሰብና ድርጊት ከሰዓዊውን ጊዜ ሊወሰን የሚችለው እስከ አምስት ዓመት ዕድሜ ባለበት ጊዜ ውስጥ እንደሆነ የፔዳጎጊክ ተመራጫዎች ይናገራሉ። ይህ ማለት አንድ ልጅ እስከ አምስት ዓመት ባለ ዕድሜው ውስጥ ከተንኮል ወይም ከመጥፎ ሁኔታዎች ጋር ካደገ ይህን ልጅ በልዩ ዘዴ ካልሆነ በስተቀር ማቃናት እንደማይቻል ይነገራል። ለዚህ ብዙ ሰዎች የፈለገውን ያህል ቢያነቡም አንድ መጥፎ አስተሳሰብ ጭንቅላታቸው ውስጥ ከተቀረጸ በምንም ዓይነት ከመጥፎ ተግባርም ሆነ ከተንኮል ሊለቀቁ አይችሉም። ተንኮላዊ ተግባራቸው በተለያዩ መልክ ሲገለጽ ይታያል። እንደዚህ ዓይነት ሰዎች በተለይም ስልጣን ሲጨብጡ የበለጠ ተጠራጣሪዎችና ፈሪዎች በመሆን እራሳቸውን በመውደድና ራሳቸውን ለማዳን ሲሉ ማንኛውም ጭካኔ ተግባር ከመውሰድ አይቆጠቡም። ባጭሩ ስለፖለቲካ በምናወራበት ጊዜ ስለግለሰቦች የህይወት ታሪክም ሆነ የትምህርት አቀሳሰም ዘዴና የሚከተሉትን ፍልስፍና በደንብ ማወቅ አለብን ማለት ነው።

በአውሮፓ የፍልስፍናና የህብረተሰብ ታሪክ ውስጥ የአርስቲቶለስ አመለካከት አሸናፊነትን በመያዝ በተለይም በሶሻል ሳይንስ ላይ ተጽዕኖ በማሳደር የትምህርት ይዘታዎች ይበልጥ አርስቲቶላዊ ይዘት እንዲኖራቸው ለማድረግ ተችሏል። የዚህ አመለካከት በአሸናፊነት መውጣት ከአስራሰባተኛው ክፍለ-ዘመን ጀምሮ የተከሰተውን የኃይል አሰላለፍ ለውጥና በተለይም የእንግሊዝ ፈላስፎች የፕላቶንን አመለካከት ለመቅበር ያደረጉትን ያልተቆጠበ ትግል ያመለክታል። በሌላ አነጋገር ማንኛውም ግለሰብ በአፈጣጠሩ ሰግብግብ ስለሆነ ከፍተኛ ውጤት ለማምጣት ሲል ድርጊቱ ሁሉ በዚህ ጥቅም አሳዳጅነት ይወሰናል። በማለት የሰውን ልጅ አርቆ የማሰብ ኃይል ሚና ግምት ውስጥ የማይከት ተቀባይነት አያገኝ መጣ። ይህ በምናያቸው ነገሮች ላይ ብቻ የተገነባ የዕውቀት ምንጭ ቀስ በቀስ ዓለም አቀፋዊ ባህርይ በመያዝ የጥቂት ሃገሮችን የበላይነት አያሰመረ ሊመጣ ቻለ። በተለይም ህግ ፣ የህብረተሰብ ሳይንስና ኢኮኖሚክስ በዚህ አራትተሊያዊ ፍልስፍናና በኒውተን ሳይንስ ላይ በመመርኮዝ በዓለም ላይ የሰው ልጅ አስተሳሰብ እንዲመረከርና ጥቂት ሃገሮች በብዙ ሃገሮች ላይ የበላይነትን እንዲያሰፍኑና እንዲበዙብዙ አስቻላቸው። በተለይም የኢኮኖሚክስ ትምህርት ከፈጠራ ስራና ዕውነተኛ ዕውቀትን አካብቶ ህብረተሰብአዊ ህብትን ከማዳበር ተነጥሎ እንዲታይ ሻጥር በመስራቱ ብዙ የሰብተኛው ዓለም ሃገሮች የዚህ ብዝሃነት አምጭና አደንቁሮ አስቀሪ ትምህርት ስለባ ሊሆኑ በቁ። ጥቡብን ፣ ቆንጆ ቆንጆ የህንፃ ስራዎችን ፣ ሳይንስና ቴክኖሎጂን የሚመኙ መሆናቸው ቀርቶ ድህነትን ፈልፋይ ሆኑ። የዓለም ኮሙኒቲ እየተባለ ለሚጠራው ተገዢ ሆኑ ። በዚህ እጅግ ድብቅ በሆነ ሴራ ብዙ ህዝቦች የራሳቸው ዕድል ወሳኝ መሆን ተሳናቸው። ተመጽዋችና ተሰዳጅ ሆኑ። በተወሳሰበ የጸጥታ የመጨቆኛ መሳሪያ እየተረገጡ ነፃነታቸውን ተገፈፉ። ይህንን የእንግሊዞችን ዕውቀት ምንጭ የተቃወሙት እንደነ ላይብኒዝና ፍሪድሪሽ ሊስት አደገኛነቱን በማሳየት ይህ ዓይነቱ አስተሳሰብ ዓለምአቀፋዊ ባህርይ እየያዘ ከመጣ ዓለም በማያቋርጥ ጦርነት ውስጥ እንደምትገኝና የሰው ልጅም ዕድል እንደሚጨልምና ስልጣኔም እንደሚወድም አሳስበዋል። ዛሬ የምናየውን በግሎባላይዜሽን ስም የሚካሄደውን ጦርነትና የህብት ዘረፋ እንዲሁም ህብረተሰብአዊ መመስቃቀሎች መመልከቱ ይበቃል።

ባጭሩ ስለ ዓለም ህብረተሰብ ውዝግብ ፣ ስለ ጦርነትና ድህነት በምናወራበት ጊዜ የሰዎችን በተለይም የገዢ መደቦችን የመንፈስ ሁኔታ ፣ አስተዳደግና የዕውቀት ሁኔታ ስሌት ውስጥ ማስገባት አለብን። ስለ ዲሞክራሲ መኖርና አለመኖር ስናወራም ከግለሰቦች የመንፈስ ዕድገትና ጥንካሬ እንዲሁም በራሳቸው ላይ ካለው መተማመን ጋር ማያያዝ መቻል አለብን። ይህንን ስናደርግና በተለይም ደግሞ የህብረተሰቡን የማቴሪያልና የባህል ሁኔታ እንዲሁም የሰፈነውን ዕውቀት ፍርድ ውስጥ ስናዝገባ ስለአንድ የገዢ መደብ ድርጊትና አፍራሽነት ሚዛንና ፍርድ መስጠት እንችላለን ማለት ነው። የኛም ዲሞክራትነትና ዕውነተኛ ስልጣኔ ፈላጊነት ሊወሰን የሚችለው የሌላውን ፀረ-ሞክረሲነት እየደጋገምን ስለነሳንና ሌላውን ስለወነጀልን አይደለም። የኛ ዲሞክራትነት ሊገለጽ የሚችለውና ለህብረተሰብአችንም መፍትሄ መስጠት የምንችለው የነገሮችን አመጣጥ ከሳይንስና ከፍልስፍና አንገር መመርመርና ማመዛዘን ስንችል ብቻ ነው። ካለበለዚያ አደባብሰው ቢያርሱ በአረም ይመለሱ ነው የሚሆነው።

የዛሬው የህብረተሰብአችን ቀውስ የባህል ችግር ነው!!

በኢትዮጵያ የምሁር እንቅስቃሴ ታሪክ ውስጥ የተሰራው ትልቁ ስህተት ከአውሮፓው ስልጣኔ ምንጭ ጋር በደንብ ለመተዋወቅ ጥረት አለማድረግና እንደ አንዳንድ

ሃገሮች የግሪኩን ፍልስፍናና ሳይንስ ወደ አጣርኛ ቋንቋ እየተረጎሙ ሀብረተሰቡን ለማስተማርና ዕውነተኛ ኤሊት ለማፍራት ያለመቻል ነው። እንዲያውም ለብዙዎች በካፒታሊዝምና በዕውነተኛው የአውሮፓው ስልጣኔ መሀከል ልዩነት እንዳለ ፣ ኩዛኑስ ፣ ላይብኒዝ ፣ ሺለርና ጎይት ስለሀብረተሰብ ዕድገትና ስለስልጣኔ የነበራቸው ግምት ዛሬ ከምናየው ሁኔታ ፍጹም የተለየ መሆኑን ግልጽ አይደለም። እነዚህ ታላላቅ ሳይንቲስቶችና ፈላስፎች ስለሀብረተሰብ ዕድገት ሲመራሙሩ ጥበባዊ(aesthetic) የሚለውን ጽንሰ-ሃሳብ ዋናው የስልጣኔ መመሪያ አድርገው ነው። ጥበባዊ መንግስትና ጥበብ የተሞላበት ሀብረተሰብ የአንድ ህዝብ መመሪያ እንደሆነ ያስተምራሉ። ስለዚህም ነው ዛሬ የምናያቸው በጠቅላላው በማዕከላዊው ዘመን የተመሰረቱትና የተገነቡት ከተማዎችና የዳበሩት የዕደ-ጥበብ ስራዎች ይህንን የክላሲካል ፈላስፎችን መመሪያ በማደረጋቸው ነው። እንደነ ማስትሪችና አንትቨርፐን የመሳሰሉት ታይተው የማይጠገቡ ከተማዎችና በተለያዩ የአውሮፓ ሃገሮች የምናያቸው ካቴድራሎች የተሰሩት በተራ ዕውቀት ሳይሆን ራሱን በማስጨነቅና ዕውነተኛ ሀብረተሰብአዊ ስምምነትን ለማምጣት ከመፈለግ የተነሳ ነው። በዩኒቨርሲ ህግ መሰረት የሰው ልጅም አኗኗር የተስተካከለና ጥበባዊ መሆን አለበት። ይህንን የዩኒቨርሲ ህግ የሚጥስ ሁሉ ጭንቅላቱ ተዘበራርቆ ሀብረተሰቡም ልቅ እንዲሆንና ጉዞው ወደት እንደሆነ እንዳያውቅ ይደረጋል። ዛሬ የምንማረው በየትምህርት ቤቱና በየዩኒቨርሲቲ የሚሰጠው ትምህርት ይህንን የዩኒቨርሲ ውስጣዊ ህግ የጣሰ ነው። ተፈጥሮን ተበዝግኻለንና እንዲናጋ የሚያደርግ ነው። የሰው ልጅ እንዳለ ነገ ይሞት ይመሰል በመጣደፍ የተፈጥሮን ሀብት እየበዘበዘና ሚዛኑን እያናጋ እንዲኖር በዚህም ራሱ የተፈጥሮ አደጋ ስለባ እንዲሆን የሚያደርግ የትምህርት ዐይነት ነው። በሌላ ወገን ደግሞ ፣ የዛሬው የካፒታሊዝም ዕድገትና “ስልጣኔ” የኒዎ ሊበራል ኢኮኖሚስቶች እንደሚሉን የገበያ ኢኮኖሚ ፍልስፍና ውጤት ሳይሆን ፣ በሳይንስ ላይ የተመሰረተ የከፍተኛ ዕውቀት ውጤት ነው። ከዚህ ውጭ ማየት ስለ ዕውነተኛ ዕድገትና ስልጣኔ ግንዛቤ እንዳይኖር ትግል ማደረግ ነው።

በኢትዮጵያ ሀብረተሰብ ታሪክ ውስጥ በተለይም የተማሪው እንቅስቃሴ እያየለ መምጣቱና ማርክሲዝምን እንደ መታገያና እንደ ሀብረተሰብ መተንተኛ ዘዴ መጠቀሙ ለጊዜው አማራጭ የሌለው ሆኖ ቢታይም ፣ የማርክሲዝም አተረጓጎም ተጣሞ በመግባቱ የሀብረተሰብአችንን አወቃቀርና የማቴሪያል ሁኔታ በቅጡ መረዳት አልተቻለም። ለምሳሌ የማርክሲዝም የተለያዩ ስራዎች በደንብ ያነበበ ማንኛውም ሀብረተሰብ በቀጥታ ከፕሪሚተቭ ኮሙኒዝም ወደ ባርያና ወደ ፊዩዳሊዝም ከዚያም ወደ ካፒታሊዝም እንዳልተሸጋገረ መረዳት ይቻላል። በሌላ አነጋገር ማርክሲዝም ለማሳየት እንደሞከረው አንድ ሀብረተሰብ አንድ ወጥ እንዳልሆነና የተለያዩ የአመራረት ስልቶችና ሀብረተሰብአዊ ግኑኝነቶች ተጣምረውና ተዘበራርቀው እንደሚገኙ ነው። ስለዚህም ስለአንድ ሀብረተሰብ ዕድገትም ሆነ ፀረ-ዕድገት አንድ ነገር ብቻ ሳይሆን የተለያዩ ሁኔታዎች በመሰበሰብ ዕድሉን ሊወስኑ ይችላሉ ማለት ነው። በሌላ ወገን ደግሞ በማርክሲዝም አቀራረብ የማቴሪያል ሁኔታዎች የአንድን ሀብረተሰብም ሆነ ፖለቲካ ስልጣንን የጨበጠ የማሰብ ኃይልን ይወስናል የሚለው አቀራረብ ሙሉ በሙሉ ትክክለኛ ተደርጎ በመወሰዱ ፣ በአንድ ሀብረተሰብ ውስጥ የሰፊነውን የሀብት ክፍፍል በመለወጥ የሰውንም አስተሳሰብ መለወጥ ይቻላል የሚለው ጭንቅላት ውስጥ ስለተቀረጸ ይህ ጉዳይ ወደ ማይሆን ውዝግብ ውስጥ እንደገባ አድርጓል። በተለይም ማርክሲዝም ከነሶክራቶስና ከፕላቶን ፍልስፍና ተለቆ ማቴሪያሊስት አቋም መውሰዱና የካፒታሊዝም ቲዎሪ በአዲስ መልክ መጻፉ ፣ የማርክሲዝምን አርማ ይዘው የሚታገሉ ግለሰቦችንም ሆነ ድርጅቶችን አንድ ሀብረተሰብ ዘለዓለማዊ የመደብ ትግል የሚደረግበት መድረክ ነው ወደ ሚሊው እንዲያዘነብሉ አድርጓቸዋል። ይህ ማለት ደግሞ የመደብ ትግል በአመጽ ነው ሊፈታ የሚችለው ወደ ሚሊው ድምደማ ላይ ያደርሰናል። በሌላ ወገን ግን ማርክሲዝም ስለካፒታሊዝም ውስጣዊ ክንዋኔ የሰጠው የኢኮኖሚ ትንታኔ ከሌሎች የክላሲካል ኢኮኖሚስቶች ጋርም ሆነ ከኒዎ ሊበራል ኢኮኖሚስት ቲዎሪዎች ጋር ሲወዳደር በጣም የተሻለ ብቻ ሳይሆን ካፒታሊዝም እንዴት እንደሚሰራ በደንብ ያስቀምጣል። ሶስቱን የማርክሲዝም ዳስ ካፒታል ለነበበ ፣ ማርክሲዝም ለማሳየት የሞከረው የካፒታሊዝምን ዕድገት ከዝቅተኛ ወደ ከፍተኛ መምጣት ፣ ለፍጆታ በሚውልና ለትርፍ ተብሎ በሚመረት መሀከል ስለለው ስለ አንድ ዕቃ ቅራኔ ፣ ወዘአደሩ ራሱ የዋጋም ሆነ የትርፍ አመንጨ ስለመሆኑና ፣ ወለድና (interest) ኪራይ(rent) ከትርፍ እንደሚመነጨ የሚያመለክት ነው። በማርክሲዝም ትንተና ውድድርና ገንዘብና የኬሬዲት ስርዓት ለካፒታሊዝም ዕድገት ዋናው አንቀሳቃሽ ኃይሎች ናቸው። የማርክሲዝም ኢኮኖሚክስ በተለያዩ መስኮች ዘንድ ያለውን ውስጣዊ ግኑኝነትና የንግድ ልውውጥ ሲያመለክት ፣ በተማያቋርጥ የቴክኖሎጂ ዕድገት አጠቃላይ የካፒታሊስት የሀብት ክምችት እንደሚፈጠርና ፣ በሌላ በኩል ደግሞ በቴክኖሎጂ ፈጣን ዕድገት ምክንያት የተነሳ ሰራተኛው በቴክኖሎጂ እየተተካና ትርፍ እንደሚቀንስ ያመለክታል። ይሁንና የማርክሲዝም ቲዎሪ አንድ ሀብረተሰብ እንዴት እንደሚሰለጥን በፍጹም አያሳይም። ምክንያቱም ማርክሲዝም ስለተፈጥሮ ሳይንስ አስፈላጊነት ስለከተማዎች

ግንባታና ስለ አንድ ህብረተሰብ ጥበባዊ ግንባታ የጻፈው ስለሌለ ነው። በዚህ ምክንያት በብዙ የሶስተኛው ዓለም ሃገሮች የተደረጉት ኡብዮቶች በሙሉ ሊጨናገፉና ለህብረተሰብአቸው የተፈለገውን ውጤት ሊያመጡ ያልቻሉት።

እንደሚታወቀው የማርክስ ተዎሪ ሙሉ በሙሉ ባደገ የካፒታሊዝም ህብረተሰብ ውስጥ የተፈጠረ ቢሆንም ተግባራዊ ለመሆን የተሞከረው በማቴሪያልም ሆነ በአስተሳሰባቸው ወደ ኋላ በቀሩ ሃገሮች ነው። እነዚህ ሁለት ተጻራሪ ሁኔታዎች ሲገናኙ ጭንቅላትን ከማጽዳትና ዲሞክራሲክ ከማድረግ ይልቅ ቲዎሪው ወደ ፖለቲካ ቲዎሪና ወደ ስልጣን መያዣ በመተርጎሙ ሳይወድ በግድ ወደ ውስጥ ህብረተሰብአዊ አፈናና የማታሪያል ሁኔታዎች በተለይም የምርት ኃይሎች ተፍታተው እንዳያደጉ ማፈን ችሏል ማለት ነው። የማርክስ ዳስ ካፒታል ደግሞ የሚያሳየው ይህንን የሚጻረር ፣ የካፒታሊዝም ኢኮኖሚ ከተራ የሸቀጣ ሸቀጥ ኢኮኖሚ ወደ ተወሳሰብና ወደ ሞኖፖሊ ካፒታሊዝም እንደሚያመራ ነው። በሌላ አነጋገር ውስጣዊ የተፈጥሮ ህግ አለው ማለት ነው። ይህንን መረዳት ሲቻል ካፒታሊዝም ማለት ምን ማለት ነው የሚለውን መገንዘብ ይቻላል።

ወደ ሃገራችን ስንመጣ የተፈጠረው ችግር ከዚህ በአንድ በኩል ከግሪኩ ስልጣኔ ጋር ለመተዋወቅ አለመፈለግ ፣ በሌላ ወገን ደግሞ ማርክሲዝምን በደንብ አብላልቶ ውይይት ሳይደረግበት የህብረተሰብ ችግር መፍቻ አድርጎ መውሰድና ወደ ግብግብ ውስጥ መግባት። እዚህ ላይ ዛሬ አንዳንድ ዶክሜንቶችን ስንመረምር በጊዜው የጠለቀ ዕውቀት ያላቸው ግለሰቦችና አስተማሪዎች ቢኖሩም በኋላ እየተካለበ የመጣው የተማሪ እንቅስቃሴ ክፍል ነገሮችን ማጣመምና በተለይም የብሄረ-ሰብ እንቅስቃሴና የብሄረ-ሰብ ጭቆና ለሚለው ጭንቅላትን ለሚጋርድ ትግል መስመሩ ልቅ እንዲሆን በማድረግ ወደ ማይሆን ሸኩቻ ውስጥ ሊያስገባ በቅቷል። በሌላ አነጋገር ኢትዮጵያ ውስጥ ለተፈጠረው ውዝግብና ውንብድና የተሞላበት ትግል ጠቅላላው የተማሪው እንቅስቃሴ ተጠያቂ አልነበረም። በዚህ ላይ የኢትዮጵያ ህብረተሰብ አወቃቀርና በህብረተሰብአችን ታሪክ ውስጥ ምንም ዓይነት ሳይንሳዊ ውይይትና የፍልስፍና ክርክር አለመኖሩ ፣ በተለይም የኑሮ ትርጉም ምንድነው? ፣ የሰው ልጅ ለምን በዚህ ዓለም ላይ ይኖራል? ፣ ከተፈጥሮ ጋር የሚኖረው ግንኙነት ምንድነው? በተፈጥሮ ውስጥ ያሉትን ጥራ-ሀብቶች እንዴት እያወጣ መጠቀም ይችላል? ኑሮውንስ በምን ዘዴ ያሻሽላል? ከተማዎችንስ እንዴት ይገነባል? የሚሉት መሰረተ ሃሳቦች ውይይት ሊደረግባቸው ዕድል ባለማግኘታቸውና የህብረተሰብም ክፍልም ስላልነበረ በካፒታሊዝም አፍላ የተፈጠረው ምሁር በሰፊውና ህብረ-ብሄርን በመገንባትና ህብረተሰብን በማዋቀርና በማጠናከር ላይ ሊሰማራ አልቻለም። በሌላ አነጋገር በተለያዩ ጊዜ የተነሱ የገዢ መደቦች በተለይም አፄ ኃይለስላሴ ለኢትዮጵያ ወደ ኋላ መቅረትና የህብረተሰብአችንን ዕድገት ሊያጣምም የሚችል የቴክኖክራሲ መደብ ብቅ እንዲል የበኩላቸውን አስተዋጽዖ አድርገዋል ማለት ነው። በሳቸው አማካይነት የገባው ቁንጽል ዕድገትና የትምህርት ስርዓት በአስተሳሰቡ የተጣመመና ተንኮለኛ እንዲሁም ደግሞ በራሱ ላይ ዕምነት የሌለው የህብረተሰብ ክፍል ብቅ አስችሏል።

እነዚህን ነገሮች ላይ ከሰፈረው የፍልስፍናና የህሊና ሳይንስ ጋር እያነጻጸርን እንመልከት። ብዙ ጊዜ ከኢትዮጵያ ግራዎች ስለ ኢትዮጵያ ፊዩዳሊዝም በሚጻፍበት ወይም በሚወራበት ጊዜ ብዙዎች ይህንን አባባል የሚቃወሙት እንደሰድብ አድረገው ነው። ፊዩዳሊዝም የሚለው ጽንሰ-ሃሳብና ስነ-ስርዓት በአውሮፓ የህብረተሰብ ታሪክ ውስጥ የነበረና በማርክሲዝምም ሆነ በክብርቴው ታሪክ ጸሀፊዎች ዘንድ ስምምነት እንደነበረና ለህብረተሰብም ዕድገት ዕንቅፋት እንደሆነ የታመነበት ጉዳይ ነው። የእነ አዳም ስሚዝን የነጻ ገበያ ቲዎሪ ላነበበ በአንድ በኩል ፊዩዳሊዝምን የሚዋጋ (see the corn Law) በሌላ በኩል ደግሞ በመርካንታሊዝም የሚደገፈውን በመንግስት አማካይነት የሚካሄደውን የማኑፋክቱር ፖሊሲ የሚቃወምና ሙሉ በሙሉ በውድድር ካፒታሊዝም ላይ እንዲካሄድ ትግል የሚደረግ ነበር። በሌላ አነጋገር እነ አዳም ስሚዝና ሪካርዶ ፀረ-ፊዩዳል ምሁሮች ነበሩ። በ1960ዎቹ ዓመታት በሰፊው በማርክሲስት የታሪክና የኢኮኖሚ ምሁሮች ዘንድ የተካሄደውን በአውሮፓ ውስጥ የፊውዳሊዝምን ወደ ካፒታሊዝም ህብረተሰብ መሸጋገር ክርክር ላዳመጠ (the transformation debate) ውይይቱ የተወሳሰበ ብቻ ሳይሆን በቀላሉ ሊፈታ ያልቻለ ነው። ከክርክሩ መረዳትም እንደሚቻለው በአውሮፓ ውስጥ የካፒታሊዝም ዕድገት ብዙ ክንውኖችን ያካሄደና ቀስ በቀስ እየረጋ እንደመጣ ነው። ይህ የማርክሲስቶችና የአንዳንድ ክብርቴያዊ አስተሳሰብ ያላቸው የታሪክ ምሁሮች ውይይት በተለይም ከዘመን ራናንሳ በኋላ ብቅ ያለውን የጭንቅላት ተሃድሶ የአስተሳሰብ ስልት ለውጥ ከትንተና ውስጥ አለገባም።

ወደ ሃገራችን ስንመጣ አብዛኛውን ጊዜ የተማሪውን ማህበር የሚወነጀሉት ግለሰቦችም ሆነ ቡድኖች ይህ ፊደላዊዝም የሚለው ነገር ባይነሳ ኑሮ እያሉና ከሃሳባቸው ዓመታትም ሆነ በኋላ የነበረው የህብረተሰብ አወቃቀር ማርና ወተት የሚፈሰበት ሃገር እንደነበረና ይህ ዐይነቱ የተሳሳተ አመለካከት ግንዛቤ ውስጥ በመግባቱ ነው። በሃምሳኛውና በስድሳኛው ዓመተ ምህረቶች የነበረውን የሃገራችንን ዕድገትና የኑሮ ሁኔታ ለመረዳት ለማይፈልጉ ከውጭ በመጣ ፍልስፍና ሃገራችን አቅጣጫዋን እንድትስት ተደርጋለች እየተባለ በፍጹም ከታሪክና ከሳይንስ ጋር ያልተገናዘበ ወሬ በመወራት ብዙዎች እንዲሳሳቱና ዕውነትን ከውሸት እንዳይለዩ ለማድረግ በቅቷል። በተለይም ከኢጣሊያን መባረርና ኢትዮጵያ ነጻነቷን ከተቀዳጀች በኋላ የተወሰዱት የኢኮኖሚ ፖሊሲዎች የፊደላዊን ስርዓት በልዩ መልክ የሚያጠናክሩና ፣ በሌላ በኩል ደግሞ የተሰበሰቡበት በገንዘብ እንቅስቃሴ ላይ ያተኮረ የተኮላሽ የካፒታሊዝም ስልተ-ምርት በመስፋፋት ውስን በሆነ መልክ ብቻ ኢኮኖሚ ዕድገት እንዳመጣ ለብዙዎቹ ግልጽ አልነበረም። ይህ ታሰቦበትና ተጠንቶ ያልተካሄደ የዘመናዊነት ፖሊሲ በህብረተሰብ ውስጥ ልዩ ቅራኔ በመፍጠር ፣ ህብረተሰብ ውስጥ አዲስና ውስጠ-ኃይሉ ከፍ ያለ የህብረተሰብ ክፍል እንዳይወጣ አገደው። በሌላ ወገን ደግሞ የፊደላዊዝም የማቴሪያል ሁኔታና ብዝሃነት ተጋኖ በመወሰዱ ኋላ ለተከሰተው አመጽ ምክንያት ሊሆን ችሏል። ለምሳሌ የአውሮፓን ፊደላዊዝም ከኢትዮጵያው ጋር ለወዳደረ ፣ የአውሮፓው ገበሬውን እንደራሱ ዕቃ አድርጎ አስከመውሰድ ድረስና ብዝሃነቱንም ያጠናክረ ስለነበረ ብዙውን ጊዜ የገበሬዎች ማመጽ በየቦታው እንደተከሰተና ለመብታቸውም ይታገሉ እንደነበር ተመዝግቦ ይገኛል። በሌላ አነጋገር የኢትዮጵያው ፊደላዊዝም በዝባዥነት እጅግ ተጋኖ የቀረበና የፊደላዊን የኑሩ ሁኔታ ትንተና ውስጥ ያለገባ ነበር። በብዙ ቦታዎች በፊደላዊ መደብና በገበሬው መሀከል በምግብ ዐይነት አበላል ልዩነት ከመኖሩ በስተቀር በሌላው የኑሮ ሁኔታ ይህንን ያህልም የተሻለ አልነበረም።

እስካሁን ድረስ የኢትዮጵያ ፊደላዊዝም ከሜታፊዚክስ አንጻር በሰዎች የማሰብ ኃይል ላይ ያለውን ተጽዕኖ አስመልክቶ የተጻፈ ጽሁፍም ሁነ የህሊና ሳይንስ ምርምር የለም። በደፈናው ከሁሉም አቅጣጫ የኢትዮጵያ ህዝብ በአፈጣጠሩ ከሌለው የተለየ ይመስል ልዩ ባህል እንዳለውና ይህም የስልጣኔው ምልክት እንደሆነ እስካሁን ድረስ ይወራል። እንደዚህ ተብሎ ሲወራ ደግሞ ባህል በአንድ ቦታ ላይ የቆመና የማይለዋወጥ ፣ እንዲሁም ደግሞ በከተማዎች ዕድገት ፣ በአርኪቴክቸር ፣ በሳይንስና በቴክኖሎጂ የማይገለጽ በልብስና በአበላል ወይም በምግብ ብቻ የሚገለጽ የሚመስላቸው አሉ። በተለይም የኢትዮጵያ ታሪክ አጻጻፍ በፓንክህረት በመያዙና ይህም የአጻጻፍ ስልት መመሪያ በመሆኑ ሁላችንም በዕውነተኛ ስልጣኔ በማይገለጸው እየተዘናናና እየኮራን እንድንኖር ተገደናል።

በአውሮፓ የአስተራረስ ታሪክ ውስጥ በማዕከላኛው ክፍለ-ዘመን ለምሳሌ የዕደ-ጥበብ ስራዎችም ሆነ የአስተራረስ ዘዴዎች እየተሻሻሉ ሲመጡ የኢትዮጵያ ገበሬ ለዘመናት በወገልና በማረሻ እንዲሁም በበሬ ብቻ እየታገዘ ነው ያርስ የነበረው። አውሮፓ ውስጥ በበሬ ማረስ ይህንን ያህልም ውጤት ማምጣት እንደማይቻል የተረዱት ገበሬዎች በፈረስና በተሻለ ቴክኒክ ማረስ ሲጀምሩና የምርታቸውን ውጤት ሲያሻሽሉ እኛ ግን እዛው ባለንበት በመርጋት ለችግርና ለረሀብ ተዳርገናል። የሶስት ዐይነት እርሻ ዘዴዎች የሚባሉት የተለያዩ የሰብል ዐይነቶችን በተለያዩ ወራት መጠቀም በኢትዮጵያ ውስጥ የተስፋፋ አልነበረም። በአውሮፓ ግን የተስፋፋ የመጣና ይህ የአስተራረስ ስልት ለምርት ዕድገት አመቺ ሁኔታን እንደፈጠረ የታመነበት ጉዳይ ነው። የአውሮፓው ፊደላዊዝም የራሱን በተለያዩ መስኮች የራሱን መቃብር ሲቆፍርና በውጭ ንግድ አማካይነትና በዕዳ ሲቦሪቦር የኛው ግን የተዘጋ ነበር። በተጨማሪም ከሰሜኑ የኢትዮጵያ ህብረተሰብ በስተቀር አብዛኛዎች የፊደላዊ ግኑኝነት አልነበራቸውም። የጋዳ ታሪክ አለን እያሉ የሚያሰጩንቁንን እንዳንድ የአሮሞ ታጋዮች በታሪካቸው ውስጥ በአንድ ቦታ ረግቶ በመቀመጥ የሰራ ክፍፍልን የማዳበር ባህል አልነበራቸውም። ከነሱ በተሻለ ሁኔታ ውስጥ የሚገኙት የንጉስ አገዛዝ የነበራቸው የከምባታ ፣ የሀድያና የከፋ አገዛዞች ናቸው። ከአሮሞዎች ይልቅ በነዚህ አካባቢ የምርት መሳሪያዎች ሁኔታና ዕድገት የተሻለ ነበር ብሎ መናገር ይቻላል። ያም ሆነ ይህ ተባለ ከዕውነተኛ ስልጣኔ አንጻር ጠቅላላው የኢትዮጵያ ግዛት የሚያዝናና የሰራ ክፍፍል የዳበረበት ነበር ብሎ መናገር አይቻልም። እስከ አስራዘጠናኛው ክፍለዘመን መጨረሻ ድረስ የኢትዮጵያ ህብረተሰብ ባለሀብት የረጋ ፣ በማቴሪያል ሁኔታው የደቀቀ ፣ ለስራ ክፍፍል በር መክፍት ያለቻለ ፣ የዕደ-ጥበብ ስራዎችና ንግድ እንደ አጻጻፊ መያዎች የሚታይበትና በህብረተሰቡ ውስጥ ህብረተሰብአዊ እንቅስቃሴ (social mobility) የማይታይበት ነበር። በዚህ ላይ መፈናፈኛ የሌለውና ከፍልስፍና ጋር ምንም ግኑኝነት ሊመሰርት ያልቻለው የኢትዮጵያ ሀይማኖት የህዝቡን አስተሳሰብ አፍኖ በመያዝ የራሱን ዕድል በራሱ

እንዳይወሰን ማድረግ ችሏል። ይህ አጠቃላይ ሁኔታ ጠቅላላው ህብረተሰብ እርስ በርስ የነበረውን ግንኙነት ሲወሰን፣ በተፈጥሮ ውስጥ ያለውን ሀብት እያወጣ እንዳይጠቀምና የሰልጣኔ ባለቤት እንዳይሆን አገደው። በተለይም በፊደላዊ ምክርቤት የአኗኗር ስልት የብዙ መቶ ዐመታት ታሪክ ያለውን የሰሜኑን ኢትዮጵያ ክፍል ለተመለከተ የፊደላዊ ባህል ከሃይማኖት ጋር በመጣመር የህብረተሰቡን የሥራ ክፍፍል እዚያው በዚያው ቆልፎ እንደያዘው መረዳት እንችላለን። ይህ ብቻ አይደለም። ይህ የማሰብ ኃይል አለመዳበር፣ ተፈጥሮን መቃኘት አለመቻልና ተፈጥሮን ጓደኛ ለማድረግ ብቃት አለመኖር ህብረተሰቡ በተፈጥሮ ላይ ዘመቻ እንዲያደርግ አስገደደው። መሬትንና ዛፍን መንከባከብ፣ ትንንሽ የመስኖ ስራዎችን ማስፋፋትና የመሬቱን የወሀ መቋጠር ኃይል ማሻሻል የተለመደ ባለመሆኑ ተፈጥሮን ወደ ተራ የተብዘባኸን ሁኔታ ውስጥ በመክተት የመሬቱ ለምለምነት እንዲወድምና ወደ ድርቅነት እንዲለወጥ አደረገ። ይህ ተፈጥሮን የመንከባከብ ባህል አለመኖር፣ የእርሻን ተግባር ማሻሻል መዳበር አለመቻል፣ በተወሰኑ ሰብሎች ላይ ብቻ ማትኮርና ያሉትን ሰብሎችና የኩብት ውጤቶች በልዩ ልዩ መልክ እያመረቱ ማቅረብ ያለመቻል የህብረተሰቡ የአኗኗር ስልት በመሆን አስከዳሪ ድረስ በረሀብና በድህነት እንዲደቅ ሆኗል። በኋላ እየተፈጠረ ስለመጣው ድርጊታችንና አስተሳሰባችን በምናወራበት ጊዜ ይህንን ሀቅ መሳት እንችልም። ብዙ የህብረተሰብና የህሊና ሳይንስ ምርምሮች እንደሚያመለክቱት በአንድ ህብረተሰብ ውስጥ የተለመዱ ባህሎችና የአኗኗር ስልቶች ለብዙ መቶ ዐመታት መቆየት እንደሚችሉ ነው። ይህንን ካለብዙ ምርምርም መመልከትና መረዳት ይቻላል። ዛሬ በሃገራችን ብቻ ሳይሆን በሌሎች የሶስተኛው ዓለም ሃገሮችም ያለው የኢኮኖሚና የፖለቲካ ሁኔታ ለተመለከተ የድሮ የአስተሳሰብ ባህሎች ከአዲሱ መንፈስን ማደስ ከማይችሉው ባህል ጋር ሲጋጩ ጥሩ ውጤት ከማሳየት ይልቅ የየህብረተሰቡን የማሰብ ኃይል በማኮላሸት ታሪካዊ ስራዎችን እንዳያሰሩ እንደሚያግዱት ነው።

ወደ ሃገራችን ስንመጣ የካፒታሊዝም መግባትና በሞኔተሪ መልክ የኢኮኖሚው ዕድገት መገለጽ በተለይም በአስተሳሰቡ የዳበረ ሳይሆን፣ ልዩና ሃገርን የሚሰረድ እንዲሁም ሰፊውን የህብረተሰብ ክፍል የሚንቅ ኃይል በአማካኝ ጎኑ ብቅ ብሎ እንዲወጣ አመቺ ሁኔታን ፈጥሯል። በሌላ አነጋገር የካፒታሊዝም ወደ ሃገራችን መግባት እንደተባለው የመንፈስ ተሰድሶና አርቆ የማሰብ ኃይል ያለው ህብረተሰቡን ሊመራ የሚችል የህብረተሰብ ክፍል ብቅ እንዲል በፍጹም አላገዘም። ይህ በፍጆታ አጠቃቀሙና በአረማመዱ ከህብረተሰቡ እየተነጠለ የመጣ የህብረተሰብ ክፍል በአስተሳሰቡ የተዘበራረቀ፣ ሙልጭልጭ የሚልና ሃገርን በቀላሉ የሚሸጥ ሆነ። የብሄራዊ ነፃነት ትርጉም የማይገባው፣ አንድ ህብረተሰብ እንደ ህብረተሰብ እንዴት መዋቀር እንዳለበት የማይገነዘብ፣ የዱር አዳሪ የሚመስል የህብረተሰብ ክፍል እዚህና እዚያ ብቅ በማለት የህብረተሰቡን የማሰብ ኃይል ማኮላሸት ብቻ ሳይሆን የሃገሪቱን ዕድገት አቅጣጫ በማሳት የተወሰነው የህብረተሰብ ቅራኔዎችና ችግሮች እንዲከሰቱ በማደረግ ልንወጣው የማንችለው ማጥ ውስጥ ጥሎን ሄደ። በተለይም በአፄ ኃይለስላሴና አገዛዛቸው ብዙም ሳይታሰብበት ከምዕራቡ ዓለም እየተቆራረጠ የገባው የትምህርት ስርዓት ስብአዊነትንና ዕድገትን የሚያመጣ መሆኑ ቀርቶ በኋላ በአብዮቱ ዘመን እንደተከሰተው እጅግ አረመኔያዊ የተሞላበት ድርጊትም ሊፈጽም የሚያስችል ሁኔታ ሳያውቀው ከጭንቅላቱ ጋር እያዋሀደ መጣ። የአሜሪካን ኢምፔሪያሊዝም ተጽዕኖ እያየለ ሲመጣና የሚሊታሪው፣ የጸጥታውና የሲቢል ቢሮክራሲው በአሜሪካንና በአንዳንድ የምዕራብ አገሮች የአሰልጣጠን ዘዴ ሲሰለጥን፣ በአንድ በኩል የመንግስቱ መኪና ታሪካዊ ተግባሩን እንዳያካሂድ ወደ መጨቆኛነት ሲሸጋገር፣ በሌላ ወገን ደግሞ ይህ በሚሊታሪውና በሲቢል ቢሮክራሲው ወስጥ ተሰግሶ ታሪክን እንዳይሰራ የተኮላሸው የህብረተሰብ ክፍል ዕድሉን ከአሜሪካን ኢምፔሪያሊዝም ጋር በማድረግ የሃገሪቱን ዕድገትና ብሄራዊ-ነፃነት መቀናቀን ጀመረ። ኢትዮጵያ ወዴት እንደምታመራ፣ ህዝቡ ምን እንዲፈልግና ምን እንደሚያስፈልገው ማውረድና ማውጣት ተሳነው። አዲስ ባገናው የአኗኗር ስልት ጭንቅላቱ ታወረ።

ይህ የተዘበራረቀ የማቴሪያልና የህሊና አወቃቀር በህብረተሰቡ ውስጥ በተለይም በብሄረ-ሰብ ደረጃ ልዩ ዐይነት ክስተትና ቅራኔ እየያዘ መጣ። የካፒታሊዝም ስልተ-ምርት ህዝቡን ከማቀራረብና የማሰብ አድማሱን ከማስፋት ይልቅ እያራራቀው መጣ። ከዚህ ጋር በአፄ ኃይለስላሴ ብዙም ሳይታሰብበት እንዲስፋፋ የተደረገው የሚሸን ትምህርት በአንዳንድ ቦታዎች ማንነቱን የሳተ የህብረተሰብ ክፍል ብቅ እንዲል አደረገ። ኢትዮጵያዊነቱን የሚክድ፣ በራሱ ላይ ዕምነት የሌለው፣ እንግሊዘኛን ከኦሮምኛ ቋንቋ ጋር እያደባለቀ በመናገር እራሱን ከህብረተሰቡ የሚያገል ኃይል ሆነ። ይህ የህብረተሰብ ክፍል ራሱ ነፃ ሳይወጣና የመንፈስ ተሰድሶ ሳያደርግ ብሄረ-ሰቤን ነፃ አወጣለሁ ወደ ማለት አመራ። ህብረተሰቡ ከመቀራረብ ይልቅ እንዲ ከሌለው የተለየ ይመስል፣ አንደኛው ብሄረ-ሰብ በሌለው ላይ ጭቆናን የጫነ ይመስል የማይሆን ትርጉም እየተሰጠ የህብረተሰቡ ዋና ችግር

የብሄረ-ሰቦች ችግር ነው እየተባለ ልንወጣ የማንችለው ማጥ ውስጥ እየከተተን መጣ። የታሪክን ሂደት ብቻ ሳይሆን የተፈጥሮን ህግና ሳይንስን የሚጥስ አስተሳሰብ በመስፋፋቱና ቀስ በቀስም ስር እየሰደደ በመምጣቱ ህብረተሰቡ ለሳይንስና ለቴክኖሎጂ ዕድገት እየተጋለ ያለበትን የማቴሪያልም ሆነ የመንፈስ ችግር እንዳይወጣ ጭንቅላቱ እንዲጋረድ አደረገ። ብሄረ-ሰብን ነፃ አወጣለሁ ብሎ የተቋቋመው የኦሮሞ ነፃ አውጭ ድርጅት በተለይም ከአንድ አካባቢ የመጡ ወጣቶችን በማሳሳት የሃገራችንን አንድነትና ዕድገት የሚቀናቀን የጥላቻ ቅስቀሳ ጀመረ። የፀረ-ሰልጣኔ ህልማቸውን ተግባራዊ ለማድረግ ከዚህም ሆነ ከዚያኛው ድርጅትም ሆነ ሃገር ዕርዳታ በመሰብሰብ ትግላቸው ዓለም አቀፋዊ ባህርይ እንዲኖረው አደረጉ። በጊዜው በድርጅቱ ውስጥ ብዙ የተማሩ ግለሰቦች ቢኖሩም ጠቅላላውን የሃገሪቱን ችግር በተማሩት መነጻጸር ሊመለከቱና ትንተና እየሰጡ መፍትሄ ሊያቀርቡ አልቻሉም። ራሳቸውን ይበልጥ እያገለገሉና ታሪክን እያጣመሙ በውይይትና በመግባባት ሊፈታ የሚችለውን ጥያቄ ውስብስብ አደረጉ። ጥያቄው የቅኝ ግዛት ጥያቄ ሆኖ በመቅረቡ ለሌሎች የኢትዮጵያን አንድነትና ዕድገት ለሚሹና ለዚህም ዓለማ ለሚታገሉ ኃይሎች ሊዋጥ የሚችል ነገር አልነበረም። በሌላ ወገን ደግሞ በአብዮቱ ወቅት አብዮቱን የሚያግዝ ሌላ የኦሮሞ ደርጅት ይቋቋማል። ይህ አንድ ትልቅ አርምጃ ቢሆንም ደርግ እየተዳከመ ሲሄድ በአብዮቱ ዘመን የደርግ ካድሬዎች የነበሩና ለትምህርት ልዩ ልዩ የምስራቅ አውሮፓ ሃገሮች የተላኩ ኦሮሞዎች እንዳንጾቹ ትምህርታቸውን ሳይጨርሱ ወደ ምዕራብ አውሮፓና አሜሪካ በመምጣት የኦሮሞን እንቅስቃሴ ይቀላቀላሉ። የተቀሩትም ጨርሰው ከመጡ በኋላ በትግሉ በመካተት የበለጠ በጥላቻ ላይ የተመሰረተውን ትግላቸውን ያጣጧል። አብዛኞቹን በጥምና ቀርቦ ለመወያየት በፍጹም አይቻልም ነበር። አንዳንዶቹ ደግሞ በአብዮቱ ዘመን የራሳቸውን ስራ ሲሰሩ የነበሩ ስለሆነ ይህ እያስበረገጋቸው ነው መሰለኝ አቀራረባቸው ሁሉ እንደነበር የሚያስፈራ ነበር። ያም ሆነ ይህ በደርጅቱ ውስጥ የመኢሶንና የኢህአፓ እንዲሁም የደርግ ካድሬዎች የነበሩ በመቀላቀል ከዚህ በፊት የቆሙለትን ዓለማ ወደ መካድ ደርሰዋል። ኢህአዴግ ሰልጣን ሲይዝ ለጊዜው የሰልጣን ተካፋይ በመሆን የተፈጠረውን የፖለቲካ ትርምስ በመጠቀም በተለይም በአማራና በጉራጌ ብሄረ-ሰቦች ላይ አስቃቂ አርምጃ በመውሰድ ለብዙ መቶ ህዝብ ህይወት መጥፋት ተጠያቂ ሊሆኑ በቅተዋል። ዛሬም ያሉበት ችግር ፣ በሰለጠነ ዓለም ውስጥ ቢኖሩም ከዚህ የጥላቻ መንፈስና ሊደረስ የሚይችል ህልማቸው ለመለቀቅ አለመቻላቸው ነው። እነሱ ጠፍተው ለልጆቻቸውም የጥላቻ መርዝ በመነሰስ በራሳቸው ላይ ዕምነት እንዳይኖራቸው እያደረጉ ነው። ከዚህ ጭንቅላት ውስጥ ከተተከለ መርዝ እስካልተለቀቁና ያደረጉትንና የሚፈጽሙትን ድርጊት መጠየቅ እስካልቻሉ ድረስ የሚመኙትን በፍጹም ሊያገኙ አይችሉም። በተረፈ ያቺ ሃገር የጠቅላላው ህዝብ ሃገርና በውስጧም ያለው የጥራ-ሀብት የሁሉም ስለሆነ እነሱ ብቻቸውን የኛ ብቻ ነው ብለው ሌላውን ከንብረቱ ሊያፈናቅሉ አይችሉም። አንድን ህብረተሰብ በአልክና ለብቻ መገንባት የሚይቻል መሆኑን ተገንዝበው ከገቡበት አዙሪት ውስጥ በመውጣት ለቀናና ግልጽ ውይይት ዝግጁ መሆን አለባቸው። በዚህ ብቻም የኦሮሞም ሆነ ሌላው ህዝብ የዕውነተኛ ሰልጣኔና ነፃነት ባለቤት ሊሆን ይችላል።

ወደ ኤርትራ ጥያቄ ስንመጣ በአፄ ኃይለስላሴ ዘመን የተሰራውን ሰህተት ወደ ጎን ትተን ትግላቸው “አተርፍ ባይ አጉዳይ” እንዲሉ በማቴሪያልም ሆነ በሰው ኃይል ብዙ ንብረት የወደመበትና ህይወት የጠፋበት ነው። እንደሚታወቀው ከሌሎች ክፍለ-ሀገሮች ጋር ሲወዳደር ኤርትራ በዕድገት የተሻለና የከተማዎችም ዕድገት ስርዐት ነበረው። ኤርትራውያን በአገዛዙም ሆነ በልዩ ልዩ መስኮች ተሰማርተው ከፍተኛ ጥቅም የሚያገኙ ነበር እንጂ በዚህ መልክ ተጨቁነናል ብለው ወደ ጦር ትግል የሚያስኬዳቸው ምንም ነገር አልነበረም። ትግሉን እያፋፋሙ ሲመጡ በኢትዮጵያ ህዝብ ላይ ያላቸውን ጥላቻ እያጠነከሩ መጡ። በተለይም ወጣቱን በመመረዝ ሌላውን የኢትዮጵያ ህዝብ እንዲንቅ አደረጉ። እነሱ የሰለጠኑ ሌላው ደግሞ ወደ ኋላ የቀረ ነው እያሉ ወጣቱን የማይሆን የውሸት መርዝ ነሰነሱበት። በሌላ በኩል ደግሞ እንደዚህ ሰልጥናል ብለው የሚያወሩትን ያህል የሚዘገንን ተግባር እየፈጸሙ መጡ። በተጨማሪም አማራው ብሄረ-ሰብ ጭራቅ ነው ተብሎ ለወጣቱ በመነገሩ ጭንቅላቱን አደነዘዘው። አንድ ኤርትራዊ የፖለቲካ ሳይንስ ተማሪ የነበር እንዳጨወተኝ በአሸናፊነት ወደ አማራው ግዛት ሲመጡ ህዝቡ ያለ የሌለውን በመሰጠት ይንከባከባቸው ነበር። ወደ ሃገራቸው ሲመለሱ ይሉት የነበረው ሜዳ ውስጥ በነበሩበት ጊዜ አማራው ጭራቅ እየተባለ ነበር የሚነገረን ፤ አዚያ ስንደርስ ግን በጭራቅ ፈንታ ርሀሩሀ ህዝብ እንጂ አንድም ጭራቅ አላየንም እያሉ እንደተናገሩ ከሌላው ኤርትራዊ ንደኛው ጋር ሆኖ አጫውቶኛል። እንግዲህ በዚህ መልክ ነው ትግሉ ሲካሄድና ብዙ ወጣት ሲወፍበድ የከረመው።

በዚህ የጥላቻ የትግል ዘዴ የኤርትራ ነፃ አውጭ ድርጅት እንቅስቃሴውን የማሬያ ባህርይ ሰጥቶታል። በአንድ በኩል በሃገር ቤት ውስጥ በተለያዩ የንግድ ዘርፎች ሲሰማራና

በጨርቅና በቆርቆር ሲነግድ ፣ በዓለም አቀፍ ደረጃ ደግሞ ልዩ ልዩ መታወቂያዎችን ፎርጅ በማድረግ ብዙ ወጣት ኤርትራውያንን ውንብድና አስተምሯል። ነፃ ከወጡ በኋላም በዚህ ውንብድና ሙያ በመሰማራት በአጭር ጊዜ ውስጥ ኢኮኖሚውን አሳድጋለሁ ፣ እንደ ሲንጋፖር እንሆናለን እያሉ ያልፎክሩትን ያህል ይህ የማይደረስ ህልም እየሆነባቸው መጥተዋል። ዛሬ ሁለት ሶስተኛው የኤርትራ ህዝብ በዕርዳታ የሚኖርና የሚማቅቅ ህዝብ ሆኗል። በታሪክ ውስጥ በእንደዚህ ዐይነት የውንብድና ሙያ ተሰማርቶና በጥላቻ መንፈስ ተወጥሮ ዕድገትንና ዕውነተኛ ነፃነትን ለህዝቦቹ ያመጣ በፍጹም ታይቶ አይታወቅም። ከዚህ ባሻገር በመጠኑም ቢሆን ህዝቡ ነፃነት አስካለገኘ ድረስና በሰላላ ሰዎች በየጊዜው ትክክል የሚደረግበት አስከሆነ ድረስ የአሁኑ የኤርትራ አገዛዝ እንደሚለው ኢኮኖሚው የተጠበቀውን የማቴሪያል ዕድገት ሊያሳይ በፍጹም አይችልም። ባጭሩ የኤርትራ አገዛዝ መንፈሳዊ ተሀድሶ አስካለደረገ ድረስና ከዚህ የጡብ ጨሪ ፖለሲ አስካልተለቀቀ ድረስ የኤርትራ ህዝቦች የሚመኙትን የኑሮ መሻሻል ሊቀዳጁ አይችሉም። ይህ ዐይነቱ የጥፋትና ከጎረቤት አገሮች ሃገሮች ጋር የመናደፍ ፖለቲካ ሌሎችም የብሄረሰብ ንቅናቄዎች ትምህርት ሊሆን ይችላል። ከዚህ ስህተት መማር አለባቸው። እንደ ሰው ራሳቸውን መጠየቅ መቻል አለባቸው። ችግርን በውይይት እንጂ አልክ በሚያስጨርስ የጦር እንቅስቃሴ እንፈታለን ማለት ሊወጡት የማይችሉት ማጥ ውስጥ ነው የሚገቡት። ስለዚህም የችግሩን ምንጭና ዘላቂ መፍትሄ ለመፈለግ ከውሸት ቅስቀሳ መላቀቅ አለባቸው። ለስልጣኔ የሚያበጀውን መንገድ መፈለግ አለባቸው።

ከላይ ለማሳየት እንደተሞከረው አጠቃላይን የህብረተሰብአችንን ችግር ማየት የምንችለው በፍልስፍና መነጻጸር ነው። የየብሄረ-ሰቦችም ችግር በዚህ መልክ መተንተንና ዘላቂ መፍትሄ ለማግኘት እንዲችሉ ሁላችንም ከግብዝነት ይልቅ ወደ ሳይንሳዊ ውይይት ማምራት መቻል አለብን። ፕላቶን እንዳለው ጭንቅላታችንን ወደ ውስጥ ለማንብብ መቻል አለብን።

የተማሪው እንቅስቃሴ አስተዋፅኦና ችግር

ቀደም ብዬ ለማሳየት እንደሞከርኩት የተማሪውን እንቅስቃሴ ሚናና ስህተት በአንዳንድ ቦታዎችም ወንጀል መፈጸም ከጠቅላላው የኢትዮጵያ ህብረተሰብ አወቃቀር ነጥሎ ማየት በፍጹም አይቻልም። በመሰረቱ ኢትዮጵያ ወስጥ የደረሰውን መጥፎ ድርጊት በሙሉ የተማሪው ማህብር ማርክሲዝምን ስለተቀበለ ነው ብሎ መደምደምና የሚያሳስት ክስ ውስጥ መውደቅ የለብንም። መነሳት ያለበት ጥያቄ የተማሪው እንቅስቃሴ ለምን ይህንን መንገድ እንዲከተል ተገደደ ነው? ሌላ አማራጭ አልነበረም ወይ? ብሎ ጥያቄ ማቅረብ ተገቢ ይመስለኛል። በ1950ዎቹ ሆነ ተብሎ የአሜሪካን ካፒታሊዝም በሶስተኛው ዓለም ሃገሮችም እየተስፋፋ ሲመጣ ከሱ ጋር የሱ የተበላሸና የተኮለሸ የትምህርት ስርዓት እየተስፋፋ መጣ። የትምህርት ስርዓቱ የየሃገሩን የዕድገት ሁኔታና የዕድገት ማነቆ ችግር ያካተተና የጭንቅላት ተሃድሶን በሚያመጣ መልክ መዘጋጀት ሲገባው የወጣቱን አስተሳሰብ የሚያኮላሽና የአሜሪካን ተገዢ የሚያደርግ እንዲሆን ሆነ። በ1960ዎቹ መጀመሪያ ላይ ኢትዮጵያ ውስጥ ያለው ጭቆና ሲጠናከርና ዕድገቱም የተጠበቀውን ውጤት ማምጣት ሳይችል ትንሽ የተገለጸለት ራሱን ከማርክሲዝም ጋር ያገናኛል። ለህብረተሰብአችን ችግር ዋናው መፍትሄ የማርክስ ቲዎሪ መሆኑን ይቀበላል። እዚህ ላይ የተማሪውን እንቅስቃሴ ለሁለት ከፍሎ ማየት ያስፈልጋል። የሃገር ቤቱ ውስጥና የውጭ ሃገር። በውጭ ሃገር ደግሞ የአሜሪካውና የምዕራብ አውሮፓ። የታሪክ ግዴታ ሁኖ ወደ ምዕራብ አውሮፓ የመጣው ቀስ በቀስ እያለ የተሻለ አመለካከት እየያዘና በአስተሳሰብ አድማሱም እየሰፋ ይመጣል። ከወዝአደሩ እንቅስቃሴም ጋር በመተዋወቅና በመካፈል ስለ አወቅሮፓ ህብረተሰብ ዕድገት የተሻለ ግንዛቤ ይይዛል። ይኸኛው በአመለካከቱ የበለጠ ምሁራዊና ራሱን በተሻለ መልክ ከማርክሲዝም ጋር ያስተዋወቀ ነበር ብሎ ዛሬ አፍን ሞልቶ መናገር ይችላል። ሃገር ቤት ውስጥም ሆነ አሜሪካን ያለው የተወሰነው ደግሞ በአስተሳሰቡ ለየት ያለ ፣ በተለይም ሃገር ቤት ያለው ባለው የማቴሪያልም ሆነ የማሰብ ኃይል ድክመት እንዲሁም ደግሞ የሊትራቸር እጥረት የኢትዮጵያን ህብረተሰብ ዕድገት በሰፊው ሊመለከት የቻለ አለነበረም። የሃገር ቤቱ የተማሪ እንቅስቃሴ የበለጠ ራዲካል እየሆነና በጥቂት ግንባርቀደም ነን በሚሉ እየተመራ በመምጣት ውጭ ካለው የተማሪ እንቅስቃሴ ጋር በፍጹም ሊጣጣም የማይችልበት ሁኔታ ይፈጠራል። የሌላውን አስተሳሰብ የማይቀበል ፣ ለማዳመጥና ለመማር ጊዜ የማይሰጥ የተቻለ እንቅስቃሴ እየሆነ ይመጣል። ይህ ደግሞ የሚገርም አይደለም። አፄ ኃይለስላሴ ለምሳሌ ጥሩ ምክር የሚሰጡ አልነበሩም። የአነ አቶ ከበደ ሚካኤልን ሃገርን የማሰልጠን ፍላጎት በጀርሀቸው ውስጥ የሚያሰገቡና ለስልጣኔ ሽንጣቸውን ገትረው

የቆሙ አልነበሩም። በመሆኑም እንደዚህ ዐይነቱ ያለመደማመጥ ባህል ፣ እኔ ብቻ የምለው ነው ትክክል ብሎ በራስ ፍላጎት መጋለብ ፣ የህብረተሰቡን ዕድገት በቅጡ አለማጤን ወደ ተማሪው እንቅስቃሴም መዛመቱ የሚገርም አይደለም። ጥያቄው ማርክሲዝምን የመከተልና ያለመከትል ሳይሆን በጊዜው የተወሰነው የተማሪው እንቅስቃሴ ክፍል ማንም ጤናማ ሰው ማድረግ ያለበትን የነገሮችን ሂደት በቅጡ የመመልከትና ሚዛናዊ ፍርድ የመስጠት ችሎታን አላሳየም። የኢትዮጵያ አብዮት ከማንም ቁጥጥር ውጭ ሳይተሳብ ሲፈነዳ ሁኔታውን በቁጥጥር ስር የሚያውልና የትግሉን አቅጣጫ የሚያሰጥ ኃይል በፍጹም ብቅ ሊል አልቻለም። አፄ ኃይለስላሴ አፍነው የያዙት ህብረተሰብና የተከተሉት ዕድገት አቅጣጫ አንድ ምራቅ የዋጠና የተደለደለ የህብረተሰብ ክፍል ብቅ እንዲል አለስቻለውም። የኢትዮጵያ ህዝቦች ዕድልና የሃገሪቱ የወደፊት ዕድል በተማሪው እንቅስቃሴ እንዲወሰን ተገደደ።

ቀስ በቀስ ወታደሩ ስልጣን ሲጨብጥና ውስጥ ለውስጥ ሲታመስ የከረመውን የህብረተሰብ ችግርና ጥያቄ በመሬት አዋጁ አማካይነት ለመፍታት እርምጃዎች ሲወሰዱ የተወሰነው የተማሪ እንቅስቃሴ ክፍል ይህንን እንደ አንድ እርምጃ መደገፍ እንዳለበት አድረጎ አልተመለከተውም። ከዚህ ጋር ተያይዘው የታወቁት አዋጆች በሙሉ ተግባራዊ እንዲሆኑ ከመታገል ይልቅ ሁሉም ታጋይ በመሆን በህብረተሰብ ውስጥ ትርምስ ሊፈጠር ቻለ። ሁሉም ፊናውን የሚለይበትን መንገድ ወደ ማዘጋጀት አመራ። ከዚህም ከዚያም የሚወረወሩት መፈክሮች የህዝቡን ጭንቅላት በማደስ ፈንታ ለጦርነት የሚጋብዙት የሚመስሉ ነበር። አንዱ በሌላው ላይ የሚነሳና ፣ አንዱ ሌላውን እየፈራ የሚኖርበት ጊዜ እየሆነ መጣ። ለጥቂት ጊዜ ካልሆነ በስተቀር በፍጹም ዲሞክራሲያዊ ውይይት ለማድረግ የሚቻልና ሃሳብን በማንሸራሸር በጥምና ለማስረዳትና ለማሰመንና ለማመን የማይቻልበት ሁኔታ ተፈጠረ። በአብዮቱ ወቅት በህብረተሰቡ ውስጥ ከሜታፊዚክሳዊ አንጻር መፈታት ያልቻሉ የጭንቅላት ችግሮች አፍጠው አግጠው በመምጣት ሁሉም በጎሪጥ የሚተያይበት ሁኔታ ተፈጠረ። ሳይንሳዊ አስተሳሰብ ባልዳበረበትና የክበርቴው ራሽናሊዝም ባልተስፋፋብት ሃገር ደግሞ ከዚህም ከዚያም የመጣ ብሄረ-ሰብ ፣ እዚህም እዚያም በተለያዩ መልክ የሚታየው ህብረተሰብአዊ ቅራኔ ጉልህ እየሆነና ህብረተሰቡን እያዳረሰ መጣ። በተለይም ሙሉጭልጩ የከተማ ንዑስ ክበርቴ ራሱን የሚያዘጋጅበትና በጭንቅላት ውስጥ ያለውን የተተራመሰ ቅራኔ ወደ አመጽ የሚቀይርበት ሁኔታ ተመቻቸለት። ቁም በቀል መወጣትና መፋለም ለጊዜውም ቢሆን የህብረተሰቡ ኖርም በመሆን የህብረተሰቡ የማቴሪያልና የመንፈስ መሻሻል ማደግ የማይችሉበት ሁኔታ ተፈጠረ። በእውነቱ በማርክሲዝም ስም የገባው የቅስቀሳ ዘዴ የህዝቡን የማሰብ ኃይል ሁኔታ ይህንን ያህልም አላሻሻለውም። ዕውነተኛ ግለሰብአዊ ነፃነትና ራስን ማወቅ መሰረታዊ የሆኑ የህብረተሰቡ የዕድገት መመሪያዎች ሊሆኑ አልቻሉም። በየፊናውና በየድርጅቱ አካባቢ የሚታገለው ሁሉ ትግሉን በራሱ ድርጅ መነፅር የሚመለከት እንጂ የሌለውንም የትንተና ዘዴ የራሱ የትግል ዘዴ ውስጥ ሊያካትት የሚችል አልነበረም። ሁሉም የየራሱን ዕውነት ይዞ የሚጓዝ እንጂ ሳይንሳዊ የህብረተሰብ መታገያ መመዘኛ በመፈለግ ወደ አንድ አቅጣጫ ሊመጣ የሚችል አልነበረም። ይህ በተለይም የተወሰነው የንዑስ ክበርቴው ክፍል ተደናብሮ ሌላውንም ማደናበር በተለይም ጡብመንጃ የያዘውን ደርግ አስቆጣው። ሃገሪቱ ወደ ማያስፈልግ ርስ በርስ ጦርነት አውድማ አመራች። በዚህ ላይ ከዚህም ከዚያም በነፃነት ስም የተቀጣጠለው አሳትና ውስጥ ለውስጥ የውጭ ኃይሎች ጣልቃ መግባት ሁኔታውን አባባሰው። ተማርኩ የሚለው ግን ይህንን የውጭ ኃይሎችን ሴራና የብሄረ-ሰቦችን እንቅስቃሴ አደጋ ሊታየው አልቻለም። በራሱ ቅዠት ውስጥ የሚሸከረከር ስለነበር በህዝባችንና በሃገራችን ላይ የሚያንገብበውን አደጋ ጠጋ ብሎ መመልከትና መመርመር አልቻለም። በሁኔታው በመሳከሩና ወደ ድልም ያመራ ይመስለው ስለነበር ተፈጥሮአዊው አርቆ የማሰብ ኃይሉ እየታፈነና ወንድሙንና እህቱን እየቀነጠሰ አጉል ጀግንነት ተሰማው። ይህ አጉል ግብግብ አንድ የተማረና በጊዜው ለዕድገት ሊሰለፍ የሚችልን ኃይል እንዳለ እንዲቀነጠሰ አደረገ። ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ሃገራችን በልዩ ልዩ መስክ ልታድግና እንደ ሃገር ልትጠነክር የምትችልበት ሁኔታ እየተቀጨና ደብዛው እየጠፋ መጣ። ጥሩ የምሁር እንቅስቃሴ ባህል እንዳይዳብር አገደ። በአንጻሩ ሰርዓት የሌለው ፣ ለሆዱ ብቻ ያደረ የካድሬ ባህል እንዲስፋፋ አደረገ። አገዛዙ የምሁሩን እንቅስቃሴ ሁኔታ በመመልከትና አሸንፎያለሁ ብሎ በመገመቱ ፣ በአንድ በኩል የቢሮክራሲው ጉያ ስር እየገባ ሲመጣ ፣ በሌላ ወገን ደግሞ ጥራዝ ነጠቅ የካድሬ ባህል በማስፋፋት የዕድገትን አቅጣጫ ለማሳሳት በቃ። ይህ በራሱና በየጊዜው የሚወሰዱት የተሳሳቱ እርምጃዎችና ከዚህም ሆነ ከዚያኛው ርዕዮተ-ዓለም የማይዳበሉ እርምጃዎች አገዛዙን እየገዘገዙት መጡ። ጥንካሬን ከመስጠት ይልቅ መፈረካክስ አፋጠኑለት። ይህ ሁኔታ ለብሄረ-ሰቦች እንቅስቃሴና ለፀረ ኢትዮጵያ ኃይሎች መፈናፈኛ እየሰጠና ኃይላቸውን እያጠናከሩ ወደ መሀል ሃገር መገስገስ ቻሉ። በተለያዩ አጋጣሚዎችና በውጭ ኃይሎች በመታገዝ የዛሬው የኢህአዴግ አገዛዝ ስልጣን ሊይዝ ቻለ። በአሸናፊነት ወጣሁ ብሎ

መዝናናት ጀመረ። አጀንዳውን ቀስ በቀስ ተግባራዊ እያደረገ መጣ። እጅግ ርስ በርስ በሚቃረኑ ፖሊሲዎች እየታገዘ የህብረተሰቡን የመፈረካክስ ሁኔታ እያፋጠነ መጣ።

የዛሬው አገዛዝ ሁኔታ

የዛሬው አገዛዝ የኢትዮጵያ የተዘበራረቀ የኢኮኖሚና የህብረተሰብ አወቃቀር ውጤት ሲሆን ፣ በአስተሳሰቡ እጅግ ወደ ኋላ የቀረ ነው። የአገዛዙን አስተሳሰብ በአንድ ወጥ ቲዎሪ ለመግለጽ ያስቸግራል። ባጭሩ ማለት የሚቻለው ፣ ፊዩዳላዊ ተንኮልን ፣ የዝቀተተኛ ስሜትን ፣ የንፁህ ከበርቱውን አጉል ብልጣ ብልጥነትን ፣ የከተማ ልጆችን ሽወዳና ውሸት ከራሱ ጋር ያዋሃደ ነው። በዚህ ላይ ሚሊታሪያዊ ኃይል ሲታከልበት ራሱን ወደ ማንኛውም ጭካኔ እርምጃ ሊቀይር የሚችልና በተግባርም የታየ ነው። በመጀመሪያዎቹ ወቅት የደርግን ፋሺስታዊ ድርጊት አጋልጧለሁ ብሎ ይዘናና የነበረው ኢህአዴግ የሱን ቦታ በመውሰድ በአለፉት 17 ዓመታት ህብረተሰብነችን መቅመስ ያለበትን መራራ ነገር ሁሉ እንዲጋት አድርጓል። የዛሬ አስራስድስት ዐመት ኢህአዴግ የደርግን ጭካኔ ለማረጋገጥ በቪዲዮ የሚያሳው ፊልም ነበር። ይኸውም አንድ የደርግ የጾታ ሰው የሰራውን ወንጀል ኢህአዴግ ውጭ ሃገር ለሚኖሩ ኢትዮጵያውያን ያሳያል። የጾታው ሰው በተማርኩት ሳይንስ እንደዚህ አደርግ ነበር እያለ በአስረኞች ላይ ይሰራ የነበረውን ወንጀል ይዘረዘር ነበር። የጭካኔ ሳይንስ ማለት ነው ግለሰቡ የተማረው። ይህንን ድርጊት ግን የኢህአዴግ የጾታ ሰዎች በሌላ መልክ እያደረጉ መጥተዋል። በሰው ጆሮ ስር ጥይት እያጮሁ ብዙ ሰው ራሱን እንዲስት አደርገዋል። የየግለሰቦችን ሀብት ለመዘረፍ መርዝ አስከማጣት ደርሰዋል። እንደዚህ ዐይነቱ ድርጊት በቤተክርስቲያንና እጅግ ኋላ ቀር አስተሳሰብ ባለቸው የህብረተሰብ ክፍሎች አካባቢ የተለመደ ቢሆንም ትንሽ የፖለቲካ ሀሁን የቀመሰ ሰው እንደዚህ በይፋ ማድረግ እጅግ የሚያሳዝን ነው።

ከ17 ዐመት ድርጊቱ መረዳት የምንችለው ፣ ኢትዮጵያን በዚህ መልክ ለመግዛት ከመጀመሪያውኑ በጭንቅለቱ የቋጠረው አጀንዳ ነበር ብሎ መናገር ይቻላል። 1ኛ) የብሄረ-ሰብን ጥያቄ ጎላ አድርጎ በማስቀመጥ በነፃነት ስም የክልልን ፖለቲካ ተግባራዊ አደረገ። በዚህም መልክ እያንዳንድ ብሄረ-ሰብ የማሰብ አድማሱ ብሄራዊ ባህርይ አይኖረውም ማለት ነው። ከኢትዮጵያዊነት ይልቅ የራሱን ብሄረ-ሰብ እያገለ በማንሳት ጠባብ አመለካከትን ያጠነክራል። ይህ ሁኔታ በራሱ አንዱ ብሄረ-ሰብ በሌላው ላይ ዕምነት እያጣና በጋራ ሊሰሩ የሚችሉት ነገሮች እየታገደ ዕድገትን ከማየት ይልቅ እዚያው በክልላቸው ቀጭጨው እንዲቀሩ የሚያደርግ ነው። በዚህ መልክ በሄራዊ ኢኮኖሚ ማሳደግ አይቻልም። በልዩ ልዩ መልክ የሚደረግ መደጋገፍና የንግድ ልውውጥ እንደልብ ሊካሄድ አይችልም። በተለይም በመጀመሪያዎቹ ሶስትና አራት ዐመታት ይህ ሁኔታ ነው የታየው። 2ኛ) የሀይማኖትን ጥያቄ የመከፋፈያ መሳሪያ በማድረግ ፣ በአንድ በኩል በኦርቶዶክስ ሀይማኖት ውስጥ ክፍፍል እንዲኖር ማደረግና ግጭቱ ወደ ውጭ ወጥቶ በኢትዮጵያ ኮሙኒቲ ድረስ እንዲዳረስ ማድረግ። ህዝቡ በሀይማኖት ሰብብ በሚነሳ ግጭት ውጥረት ውስጥ እንዲወድቅ ስነስርዓትንና ህግን ያልተከተለ የቤተክርስቲያንና የመሰረድ ስራ ሲከናወን ዝም ብሎ ማየት። በተጨማሪም በኦርቶዶክስ ሀይማኖትና በፔንጤ ቆንጤ ሀይማኖት ተከታዮች ዘንድ ግጭት እንዲፈጠር የሃገሪቱን በር ልቅ ማደረግና የህብረተሰቡን መንፈስ መረበሽ። 3ኛ) በህብረተሰቡ ውስጥ ልቅ የሆነ የአኗኗር ስልት እንዲሰፋፋ ማድረግ። በተለይም የወጣቱን መንፈስ ለማዳከም የመንፈስን ጥንካሬ ሳይሆን ማንነቱን እንዲረሳ የማያደርጉ የቪዲዮ ፊልሞች ከውጭ ሃገር በብዛት እንዲገቡ ማድረግ። 4ኛ) ጭንቅለትን የሚያደነዘዙ አንደ ዕጽና ጨካኝ የመሳሰሉት ሲሰፋፋ ዝም ብሎ መመልከት። 5ኛ) በተለይም ወጣት ሴቶች ለአደጋ ሲጋለጡ ዝም ብሎ ማየት። የሃገሪቱን በር ልቅ በማድረግ በአጭር ጊዜ ውስጥ አንደ ኤይድስ ያሉ በሽታዎች በወጣቱ ዘንድ እንዲሰፋፋ አመቺ ሁኔታዎች መፍጠር። 6ኛ) ተግባራዊ ያደረገው የኒዎ-ሊበራል ኢኮኖሚ ፖሊሲ የህብረተሰቡን የማምረት ኃይል ከማዳከሙም በላይ አዲስ ፈጣሪ ያልሆነ የሀብታም ክፍል እንዲከሰት በማድረግ በአንድ በኩል ያልተሰተካከለ ዕድገት እንዲፈጠር ፣ በሌላ በኩል ደግሞ በሀብታምና በደህ መሀከል ያለው ልዩነት እንዲሰፋ ማድረግ። እነዚህ የተዘረዘሩት ነጥቦች አገዛዙ ምን ያህል ጭንቅለቱ እንደተሸፈነና ሃገሪቱን ወዴት እንደሚያመራ ለመገንዘብ የማይችል መሆኑን ነው የሚያረጋግጠው።

ይህ አገዛዝ ከመጀመሪያው ቀን ጀምሮ ብቻውን ቆሞ የሚጓዝ አልነበረም። አስከፊ ድረስ ኢትዮጵያዊ ነኝ እያለ የግንባር ቀደምትነቱን ሚና አጫወታለሁ እያለ እዚህና እዚያ የሚረገጠው ኃይል አልዋጥለት ያለው የኢህአዴግና የውጭ ኃይሎች

በተለይም የአሜሪካና የኢንግሊዝ ኢምፔሪያሊዝም ያልተቀደሰ ጋብቻ ነው። እጅግ በተሳሳተ የትግል ስልት የሚታገለው ተቃዋሚ ነኝ የሚለው የተወሰነው ኃይል ይህንን ሀቅ በፍጹም ሊገነዘብ አልቻለም። የውጭ ኃይሎች ኢትዮጵያ ብትፈረካከስ ምን ያገኛሉ እያለ ከታሪክ ጋር ያልተገናዘበ ወሬ በማውራት ለዕውነተኛ ነፃነት የሚደረገውን ትግል እያሳሳተ ነው። ባገኘው ዝና እየተዘናና በራሱ ዓለም ውስጥ በመኖርና በመሸከርከር እንዲሁም በተወሰነ ርዕዮተ-ዓለም በመጠመድ በብዙ መቶ ሺህ የሚቆጠሩ ወጣቶችን እያሳሳተ ነው። መታየት የሚገባቸውን ነገሮችና ለትግሉ ሊያግዙ የሚችሉ የቲዎሪና የሳይንስ መመሪያዎችን ወዲያ በማለት የትግሉን አቅጣቻ እያሳተ ነው። ያም ሆነ ይህ የዛሬው የኢትዮጵያ ህዝቦች እርድና በጫንቃቸው ላይ የተጨነው ችግር የአገዛዙና የውጭ ኃይሎች ጥምር ሴራ ነው። ከዚህ ውጭ ማየት ኢትዮጵያ ውስጥ ዕውነተኛ ስልጣኔ እንዳይመጣና ሃገራችን ብሄራዊ ነፃነቷን ጠብቃና አስከብራ እንዳትኖር ከሚሸረበው ዓለም ዓለም አቀፋዊ ሴራ ተነጥሎ መታየት አይችልም።

እዚህ ላይ የሚነሳው ጥያቄ አገዛዙ በዚህ የጥፋት ዘመቻው ለምን ዐይኑን ጨፍኖ ይጓዛል ? ለምን ጥፋቱ አይታየውም ? ምንስ ጥቅም ያገኛል ? እንደዚህ ዐይነት የጭንቅላት መታወር በታሪክ ውስጥ የታየ ነው። በተለይም ወደ ኋላ ከቀረ ሀብረተሰብ የሚፈልቁ አገዛዞች ሀብረተሰቡን የሚያስተዳድሩበት ሳይንሳዊና የቲዎሪ መሳሪያ ስለሌላቸው አንድ ሀብረተሰብ በዘፈቀደ የሚኖር ይመስላቸዋል። ስርዓትና ጥበባዊ የተሞላበት ኑሮ በፍጹም አይታያቸውም። ባገኙት ኃይልና ባካበቱት ሀብት በመታወር አንድ ህዝብ እንደ እንሳሳ የሚኖር ይመስላቸዋል። ፍላጎት ያለው ፣ ፍቅርና የተደለደለ ኑሮ የሚመኝ አይመስላቸውም። ይህ የተሳሳተ ርዕዮተ-ዓለምና ጠባብ አስተሳሰብ ሲታከልበት የባሰው አረመኔ እየሆኑ ይሄዳሉ። ከአንድ ጥፋት ወደ ሌላ እያመሩ የሚሰሩት መጥፎ ድርጊት ሁሉ ትክክል ይመስላቸዋል። ያለውን ተጨባጭ ሁኔታ ማየት ይሳናቸዋል። በታሪክ ውስጥ የተነሱትና የወደቁት ኢምፓየሮች ታሪክ ይህንን ነው የሚያረጋግጠው ። ናፖሊዎን አውሮፓን የሚቆጣጠር መስሎት ነበር። ሂትለርም ሌላውን አዳክሞና አጥፍቶ ጀርመን በሁሉም አገር ትኑር እያለ በመዘመት በጥላቻና በዝቅተኛ ስሜት በመመራት ወደ ሃምሳ ሚሊዮን ለሚጠጋ የአውሮፓ ህዝብ ዕልቂት ምክንያት ሆኗል። በዚህ የጥፋት ድርጊቱ ፈላስፋዎች ፣ የሳይንስ ምሁሮችና እንዲሁም የድራማ ሰዎች በማበር እነሱም በሱ መፍክር ታውረዋል። ምን እንደሚያደርጉ አያውቁም ነበር። ወደ ኢትዮጵያ ስንመጣ ግን የመስፋፋት ጉዳይ ሳይሆን እዚያው በዚያው ሃገርን ማዳከምና በራስ ድርጊት እየተዘናኑ ማበጥና በአየር ላይ መንሳፈፍ ነው። ይህ ድርጊቱ እየተለመደ ሲመጣ ርካታን እየሰጠው እየተደሰተ በመዘናናት ላይ ይገኛል። ይህ ደግሞ በሳይኮሎጂ የተደገፈ ነው። በሰው ስቃይ የሚደሰቱ አሉ። ሲገድሉ የሚረኩ አሉ። አንዳንዶችም ሲገረፉና ሲደበደቡ ስሜታቸው የሚቀሰቀስ አለ። ይህ ከጥቂት ሰዎች ጋር ያለ በሽታ ነው። አሁንም ወደ ሃገራችን ስንመጣ ፊደዳላዊ አስተሳሰብ እጅግ ስር የሰደደ ስለሆነ እስከዛሬ ድረስ ሲያሰቃየን ይኖራል። የዚህ ተጠናክሮ መኖር ከቦታ ወደ ቦታና ከሀብረተሰብ ክፍል ወደ ሀብረተሰብ ክፍል ይለያያል። እንደ ፊደዳሉ አገዛዝና ባህል መጠናከርና መላላት እንዲሁም ደግሞ እንደቤተሰብ ሁኔታ የተከታዩም ትውልድ አስተሳሰብ መበላሸትና ቀና መሆን በዚህ የአስተሳሰብ ክልል ውስጥ ሊገመትና ሊተነተን የሚችል ነው። ሌሎች በደንብ ሳይጠኑ ከውጭ የመጡ ባህሎችና አመለካከቶች ሁኔታውን ያባብሱታል። ጭንቅላትን ከማደስ ይልቅ እንዲሸፈን በማድረግ የተወሰነው የሀብረተሰብ ክፍል ታሪካዊ ተልዕኮውን እንዳይወጣ ይታገዳል። ድርጊቱ ሁሉ ጥፋት ይሆናል ማለት ነው። በዚህ ዐይነት ሁኔታ ውስጥ አይ ሀብረተሰቡ ከአገዛዙ ጋር እንዳለ ይወድማል ወይም ይበታተናል ካሊያ ደግሞ በከፍተኛ ንቃተ-ሀሊና በሚታገዝ ኃይል የሚተካ ይሆናል። በዛሬው ተጨባጭ ሁኔታ ግን የመጀመሪያው የሚፈጥን ይመስላል። የኢትዮጵያ ህዝቦች ዕድል የጨለመ ይመስላል።

የተቃዋሚው ችግርና ሚና

የተቃዋሚው ኃይል ችግር ከላይ የተዘረዘረውን ሁኔታ በፍልስፍና መነጽር ለማየት ያለመቻል ነው። ዲሞክራሲና ሊበራሊዝም በሚሉ ቀላል መፈክሮች ግን ደግሞ በቀላሉ ተግባራዊ ሊሆን በማይችሉ ጽንሰ-ሃሳቦች ዙሪያ እየተሸከረከረ የነገሮችን ሂደት ሊከታተል አልቻለም። አብዛኛው ተቃዋሚ ነኝ የሚለው ኃይል አብዮቱ ከከሸፈ በኋላ ራሱን ማደስ የሚገባውን ርምጃ ሊወስድ አልቻለም። አብዛኛው በድሮው አስተሳሰቡ ተወጥሮ ወደ ፍልስፍና ወደ ሌሎች ጭንቅላትን ወደ ሚያደሱ ነገሮች ለማምራት ዕድል ባለማግኘቱ

ሁኔታው ሁሉ ከቁጥጥር ውጭ እየሆነበት መጥቷል። አንዳንድ በድርጅቱ አማካይነት ብዙ ነገሮች መሰራት ሲችልና ራሱንም መጠየቅ ሲገባው በተሳሳተ ህልም ውስጥ በመውደቅ ማደረግ የሚገባውን ሳያደርግ ቀረ ። ሌላው ደግሞ ብቻውን ትግል የሚያካሂድ እየመሰለው እዚህና እዚያ እየተሸሎከለከ ሌሎች የሚያደርጉትን ትግል ወደ ማጨናገፍ አመራ። በዚህ የተተራመሰ ሁኔታ ውስጥ ኢትዮጵያን እናድናለን እያሉ እዚህና እዚያ ውርውር የሚሉ ደርጅቶችም ሆነ ግለሰቦች በሌሊት 17 ዓመት ብቅ ብለዋል። ኡብዛኛዎቹ እዚያው በዚያው የሚሸከረከሩ (recycle) ፖለቲከኞች ሲሆኑ ከሳይንስ አንጻር ትግሉን የመምራት ብቃት አላሳዩም። ትግላቸው ፕሮግራም ከማውጣትና ከድህረ-ገጽ ዜና ሊያልፍ የቻለ አይደለም።

ከምርጫ 1997 ዓ.ም ወዲህ ለአጭር ጊዜ የተፈጠረው መሰባሰብ ደስ ቢልም የምርጫው ውጤት ሲኮለሽ ሁሉም መደናበር ጀመረ። በአሸዋ ላይ እንደተገነባ ቤት የሚጮክረው ሁሉ መበታተን ጀመረ። ሌላው ደግሞ ጎራ ፈጥሮ ርስበርሱ መበላላት ጀመረ። ይህ ጉዳይ ለጊዜው ለአገዛዙ እስትንፋስ ሰጠው። የዚህ ሁሉ ችግር ምንድነው ? ኡብዛኛው አስተሳሰብን በሚሰበሰብ ፍልስፍና የሚመራ አይደለም። የራሱ የሆነ የኑሮ ፍልስፍና የለውም። የተወሰኑ መሪ ነን የሚሉ ሰዎች ሲመጡ ያዙኝ ልቀቁኝ እያለ እነሱ ወደ መሩት የሚመሩ ነው። ድርጊታቸውን ፣ የሚመሩበትን ፍልስፍናና ፖሊሲ ከራሱ ፍልስፍና ጋር እያገናዘበ ሊመረምርና ሂደታቸውን ሊቆጣጠር የሚችል አይደለም። በሰማቸው የሚዘናና ያለደረገትን አደረገት ብሎ የሚሸመጥጥና በራሱ ላይ ዕምነት የሌለው ነው። አንዳንድ “የቸገረው ርጉዝ ያገባል ፣ እሷ ስትሞት ገደል ይገባል” እንደሚሉት ዐይነት እነሱ ሲደናበሩ አብሮ የሚደናበር ነው። ሌላው ደግሞ ዛሬ አቶ አክሌን ፣ ሌላ ጊዜ ደግሞ ዶክተር አክሌን በመደገፍ አንዳንድ ሲያወድስና ሌላውን ሲሰድብ የሚውል ነው። ባጭሩ ግራ በተጋባ ዐለም ውስጥ የሚኖርና የሚያደርገውን የሚያውቅ አይደለም። ከዚህ በተረፈ ሁለቱንም ለምን ዐይነት ህብረተሰብ እንደምንታገል በቅጡ የገባን አይመስለኝም። ከረጅም ጊዜ ጀምሮ ያጠናኘውና በጭንቅላታችን ውስጥ የቀረጸነው ይህንን ለሚመስል ዐይነት ህብረተሰብ ነው የምንታገለው ብለን ከሰውነታችን ጋር ያዋህድነው የህብረተሰብ ርዕይ የለም። እንደዚህ ዐይነት ትልም በጭንቅላታችን ውስጥ ስለሌለ የችግሩን ምንጭ ልንረዳ አልቻልንም። የምንፈለገውን ካለውቅን ደግሞ እንዴት አድረገን ደረጃ በደረጃ መታገል እንዳለብንና ችግሮችንስ በምን መልክ መወጣት እንዳለብን ልንገነዘብ አንችልም። ባጭሩ ዝም ብለን ነው የምንደናበረው ማለት ነው። መሪ ነን የሚሉት ደግሞ በሳይንሱ የህብረተሰብነታችንን ችግር በመተንተንና መፍትሄ በመስጠት ካለንበት ማጥ ውስጥ ለመውጣት እንድንችል ሲጠቁሙን አይታይም። በብዙ ኢትዮጵያውያን ዘንድ በጥናት ላይ የተመረኮዘ ውይይት ሲካሄድ አይታይም። እታገለለሁ የሚለው ለሰሙ የሚታገል እንጂ ኃላፊነት አለብኝ ብሎ በአንድ ነገር ላይ በማትኮር ጥናት አቅርቦ ሌላውን ሲያሰተምር በፍጹም አይታይም። ኡብዛኛው በፕሮግራም ብቻ ሃገር የሚገነባ የሚመስለው አለ። ለአንድ ህብረተሰብ እንደ ህብረተሰብ እንዲኖር ከተፈለገና ጠንካራ ሃገር እንዲገነባ ምኞት ካለ ልዩ ልዩ የዕውቀት ዘርፎች እንደሚያስፈልጉና እነዚህም በየጊዜው መሻሻልና በሰፊው ለተራውም ህዝብ መሰራጨትና ለህዝቡም መመሪያ መሆን እንዳለባቸው ግንዛቤ የለም። ብዙዎቻችን ባለንበት አካባቢ እዚህና እዚያ ተበታትነን ስለምንኖር በምንኖርበት ሃገር ምን እንደሚሰራና ከነሱስ ብዙ ቁም ነገሮች መማር እንዳለብን ቁም ነገር ውስጥ የገባ ነገር የለም። ባለንበት ሃገር ከህብረተሰቡ ጋር ያለን ግኑኝነት የሌለ ብቻ ሳይሆን ራሳችን በራሳችን ፍላጎት በመቅረብና ወዳጅ በማፍራት ከነሱ ለመማር ዝግጁ አይደለንም። ብዙዎቻችን በራሳችን ክልል ውስጥ ብቻ ስለምንሸከረከር በራሳችን ላይ ዕምነት እያጣን ነው። በዚህም ምክንያት በብዙ ቦታዎች የኋሊት ጉዞ ይታያል። እየተወሳሰበ የመጣውን ዓለም ለመረዳት የማንችልና ራሳችንንም ለመለወጥ ዝግጁ አይደለንም። በመሆኑም ራሳችንንም ሆነ መሪዎች ነን የሚሉትን ለማወቅ የተቸገርንበት ሁኔታ ውስጥ ወድቀናል። ከዚህ ችግር ለመውጣት በአንድ በኩል በራሳችን ላይ ለውጥ ማምጣት አለብን ፤ በሌላ በኩል ደግሞ መሪ ነን የሚሉትን ምንነት ለማወቅ ከፍተኛ ትግል ማድረግ አለብን። የአስተሳሰብና የአስረር ስልት ለውጥ በማይታይበት ሃገር ውስጥ ምንም ውጤት ማምጣት አይቻለም። ከዚህ ባሻገር ፖለቲካ የሚለውን ጽንሰ-ሃሳብ በደንብ ማብራራትና መረዳት ያስፈልጋል። ፖለቲካ ጥበብ የተሞላበት የአስተዳደር ስልት ወይስ የቁም በቀል መወጫ ዘዴ። በሁለቱ መሀከል ያለውን ልዩነት በቅጡ መገንዘብ እጅግ ያስፈልጋል። በተጨማሪ አቅማችንን ማወቅ አለብን። ፖለቲካ ጅብኝነትን ሳይሆን የጭንቅላት ስራን የሚጠይቅ እንደመሆኑ መጠን የቱን ያህል ጊዜያችንን ልንሰዋ እንችላለን የሚለውን ማጤን አለብን። እንደሚታወቀው ፖለቲካ ለሁሉም የሚሆን አይደለም። የፖለቲካ ትግል እጅግ የተወሳሰበ እንደመሆኑ መጠን ጥቂት ሰዎች ብቻ ናቸው ለረዳት የሚችሉት። ስለዚህ ሁሉም በማይችሉውና በቀላሉ በማይረዳው ውስጥ እየገባ ከማተረግ መስ ይልቅ በሰለጠነው ሙያ ቢገፋበት ለራሱም ሆነ ለሃገሩ ትልቅ አስተዋፅኦ ማድረግ ይችላል። የዛሬውም ዋናው ቁም ነገር ሁሉም በሚችልበት አስተዋፅኦ ማድረግ ነው። ፊዚክስ ያጠናው በፊዚክስ ሙያው ቢገፋበትና ወደ አማርኛ እየተረጎመ

ወጣቱን ሊያስተምር ቢችል ትልቅ ፖለቲካ ሰራ ማለት ነው። ሌሎችም በየሙያዎቻቸው እንደዚህ ጥረት ቢያደርጉና ሃሳብ ለሃሳብ ቢለዋወጡ ለትግሉ የበለጠ አስተዋፅኦ ማድረግ ይችላሉ። የዛሬውንም ሁኔታ መቆጣጠር የምንችለው አገዛዙን ጠለቅ ባለ ዕውቀት ስንጋፈጠውና በሞራልም ከሱ የተሻልን ሆነን ስንገኝ ብቻ ነው። ፖለቲካ ከፊደዳላዊ ባህርይ ካልተለቀቀ ጭንቅላት ስለሚጋረድ የመጨረሻ መጨረሻ ወደ ጥፋት ነው የሚያመራው። አሁንም ቢሆን ለዚህ ሁሉ የጭንቅላት ትግልና ራስን ነጻ ለማውጣት የሚደረገው ትግል ቅድሚያ መሰጠት አለበት። ይህ ብቻ ሲሆን የራስን ምንነት አውቆ ታሪክን መስራት ይቻላል።

ፈቃዱ በቀለ

e-Mail: fekadubekele@gmx.de

የተጠቀሙባቸው መጻሕፍቶች

1. Callaghan, William. An Outline Of Plato`s Republic and Dialogues. USA,1938
- 2.Cusa, Nicholas. On Learned Ignorance. Hamburg, 1970.
- 3.Fromm, Erich. Analytical Social Psychology and Social Theory. Frankfurt aM, 1982.
- 4.Hutcheson, Francis. An Inquiry into the Original of Our Ideas of Beauty and Virtue. New York, 1971.
- 5.Kohanski, Alexander. The Greek Mode of Thought in Western Philosophy. London and Toronto, 1984.
6. Schiller, Friedrich. Theoretical Writings. Köln, 1999.

